

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ О. П. Степанов
«_____» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС»

Тема: «Зовнішньоекономічні відносини України з Польщею під впливом COVID-19»

Виконавець: Шкребтієнко Вікторія Вікторівна, група МБ-403

(підпис виконавця)

Керівник: д.е.н., доцент, професор кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ
Грущинська Наталія Миколаївна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Ричка Марина Анатоліївна

(підпис нормоконтролера)

Київ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	9
1.1. Поняття та суть зовнішньоекономічних процесів в сучасних світових умовах	9
1.2. Євроінтеграційний вектор зовнішньої політики України в контексті двосторонньої співпраці з Польщею.....	15
1.3. Передумови розвитку співробітництва України з Польщею.....	20
РОЗДІЛ 2	
ОЦІНКА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	30
2.1. Вплив геоелекономічних тенденцій на особливості співпраці України та Польщі.....	30
2.2. Польська модель трансформації планової економіки у соціально орієнтовану ринкову економіку як досвід для України.....	37
2.3. Торговельно-елекономічні відносини та інвестиційна діяльність між Україною та Польщею.....	46
РОЗДІЛ 3	
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ.....	53
3.1. Співпраця України та Польщі в контексті євроеліонів, зон вільного розвитку	53
3.2. Перспективи розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Польщею під впливом наслідків COVID-19.....	62
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ...	71

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Пандемія COVID-19 та жорсткі карантинні обмеження у світі певною мірою впливають на міжнародні відносини.

Українсько-польські відносини посідають особливе місце в системі міжнародних відносин України місце через географічне розташування обох країн та народів та через роль Польщі в історії та сьогоденні України. Польща першою визнала незалежність України в 1991 році. Сусідні держави сприймають одна одну як стратегічні партнери протягом тридцяти років, за цей час відбулися зміни в міжнародному середовищі та внутрішніх політичних змін в обох державах.

Польща мала важливу роль в подіях «Помаранчевої революції» в Україні в 2004 році, а також коли Київ розвернув свою зовнішню політику в російський бік за часів президента Януковича. Варшава активно лобіювала проект Східного партнерства ЄС загалом та Угоду про асоціацію між ЄС та Україною в цілому.

Питання, що стосується безпеки має головну роль у ході двосторонніх відносин, тому держава активно виступає за більш активну участь ЄС у справах безпеки Східної Європи. У 2016 році Польща приймала саміт, де було прийнято надання Україні комплексного пакету допомоги. На цьому ж саміті країни Альянсу вирішили розмістити багатонаціональні батальйони НАТО у Польщі, Естонії, Латвії та Литві. Україна вітала ці кроки.

Польща є одним із основних постачальників військової допомоги Україні, беручи участь у спільних тренуваннях та ознайомлення із новою інформацією.

Польща й Україна має спільний потенціал для того, аби вплинути на політичні, регіональні процеси й сформувати новий напрям у сфері безпеки, що має брати до уваги поточні політичні й геополітичні показники, врегулювання питань ідентичності за допомогою взаємовигідної співпраці у різних сферах, впровадження регіональних проектів, що стимулюватимуть спільні зусилля, зосередження на багатосторонніх форматах.

Останніми роками залучення до співробітництва з Польщею, НАТО та ЄС не лише українських вищих органів влади, але й місцевого самоврядування, громадських об'єднань, свідчить про видозміни у відносинах та додає актуальності темі дослідження. Це зумовлює необхідність вивчення матеріалів обласних архівних установ, що розкривають європейський та атлантичний контекст українсько-польської співпраці на рівні регіонів: Донбасу та Сілезії, Галичини та Малопольщі, Поділля та Мазовії тощо.

Серед порушених у роботі актуальних питань українсько-польських відносин також можна виділити проблемні моменти у взаємодії держав під впливом COVID-19, особливості їхньої політики з метою захисту своїх національних інтересів, а також пошук оптимальних підходів подолання проблем із урахуванням інтересів усіх сторін.

Приділивши увагу до існуючих непорозумінь, дослідивши їхні причини та можливості примирення, ми можемо запобігти виникненню конфліктних ситуацій у майбутньому. Шляхи нормалізації відносин із сусідами важливі для України як у політичному, так і в цивілізаційному контексті.

Даним питанням розвитку зовнішньоекономічної діяльності займалась значна кількість науковців, серед яких: В.Д. Андріанов; А. Ніколас; М. Портер; А.П. Кіреєв; Л.Г. Чернюк; С.Р. Маккінон; А. Сміт; А. Дунська; О. Гребельник тощо. Дослідники розглядають зовнішньоекономічну діяльність підприємства через міжнародні відносини, різноманітні форми співробітництва.

Наукові дослідження сутності ринкової трансформації у контексті глобалізаційних процесів, модернізаційних перетворень та особливості їхнього здійснення в постсоціалістичних країнах, євроінтеграційні перспективи перехідних економік, зокрема України, в різних контекстах досліджують вітчизняні економісти І. Акімова, О. Беляєв, О. Біла, Л.Прокопенко О. Білорус, В. Будкін, І. Бураковський, З. Варналій, В. Вергун, А. Гальчинський, В. Геєць, І. Грабинський, В. Голіков, А. Філіпенко, О. Шнирков, а також зарубіжні вчені, серед яких – Л. Абалкін, Л. Бальцерович, Е. Вілсон, та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження зовнішньоекономічних відносин України з Польщею під впливом COVID-19.

Відповідно до поставленої мети виділяють **основні завдання**:

1. визначити поняття та суть зовнішньоекономічних процесів в сучасних світових умовах;
2. проаналізувати євроінтеграційний вектор зовнішньої політики України в контексті двосторонньої співпраці з Польщею;
3. розкрити передумови розвитку співробітництва України з Польщею;
4. оцінити вплив геоекономічних тенденцій на особливості співпраці України та Польщі;
5. дослідити торговельно-економічні відносини та інвестиційну діяльність між Україною та Польщею;
6. визначити проблеми та перспективи зовнішньоекономічних відносин України та Польщі під впливом COVID-19;

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність України та Польщі.

Предметом дослідження є особливості та процеси розвитку зовнішньоекономічної діяльності між Україною та Польщею під впливом COVID - 19;

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становлять: методи теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, порівняльних та експертних оцінок, а також методи логічного, системно-структурного аналізу економічних процесів та підходів.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел.

В роботі розміщено 2 таблиць, 4 рисунків. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 67 найменування на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНО- МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1.Поняття та суть зовнішньоекономічних процесів в сучасних світових умовах

Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) – це один з найважливіших показників розвитку національної економіки. Жодна країна в світі не зможе самостійно розвивати власні виробничі процеси, забезпечити економічне зростання без ефективного використання переваг міжнародного розподілу праці та сукупного міжнародного науково-технічного потенціалу. Особливо це актуально в сучасних умовах, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства. ЗЕД сприяє розвитку перспективних напрямів експортного потенціалу. Саме за рахунок зовнішньоекономічної діяльності наша країна вирішує проблему нестачі енергоносіїв, новітніх машин та устаткування, технологій, деяких товарів народного споживання.

В сучасних умовах зовнішньоекономічні зв'язки впливають на рішення соціально-економічних проблем практично у всіх країнах світу. Цей вплив виконується як на рівні держави, так і на рівні регіонів країни і окремих підприємств.

Класифікація зовнішньоекономічних зв'язків за видами:

- промислове співробітництво;
- науковотехнічне співробітництво;
- торгові зв'язки;
- співробітництво в сфері послуг;
- фінансове співробітництво.

За стадіями:

- наукові дослідження об'єктів;
- виробничі зв'язки;
- комерційні зв'язки на стадії реалізації.

За методами їх реалізації:

- виконання спільних програм;
- створювання спільних підприємств;
- виконання спеціального договору.

За структурою зв'язків:

- міжфірмові зв'язки;
- міжгалузеві;
- горизонтальні;
- вертикальні;
- змішані;
- міждержавні.

За територіальним охопленням:

- між двох та більш організаціях;
- в рамках регіону;
- міжрегіональні;
- світові.

За кількістю суб'єктів:

- двосторонні;
- багатосторонні.

За кількістю об'єктів:

- однопредметні;
- багатопредметні.

Міжнародні зв'язки України здійснюються як у зовнішній торгівлі, так і в економічному, науково-технічному і культурному співробітництві, в міжнародному туризмі та інших формах. Основою здійснення міжнародних зв'язків є законодавчо визначені засади, а також перспективи і напрями зовнішньоекономічної політики.

Суб'єкти господарської діяльності України, іноземні суб'єкти господарської діяльності, державні органи при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності керуються певними принципами, що встановлено Законом «Про зовнішньоекономічну діяльність».

До складу принципів входить:

1. Принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Він полягає у виключному праві народу України самостійно та незалежно здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на території України, керуючись законами, що діють на території України; обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання України в галузі міжнародних економічних відносин.

2. Принцип свободи зовнішньоекономічного підприємництва, що полягає у праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності добровільно вступати у зовнішньоекономічні зв'язки; праві суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності здійснювати її в будь-яких формах, які прямо не заборонені чинними законами України; обов'язку додержувати при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України; виключному праві власності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на всі одержані ними результати зовнішньоекономічної діяльності.

3. Принцип юридичної рівності і недискримінації, що полягає у рівності перед законом всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; забороні будь-яких дій держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також іноземних суб'єктів господарської діяльності за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками; неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів.

4. Принцип верховенства закону, що полягає у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності тільки законами України; забороні застосування підзаконних актів та актів управління місцевих органів, що у будь-який спосіб

створюють для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності умови менш сприятливі, ніж ті, які встановлені законами України.

5. Принцип захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, який полягає у тому, що Україна як держава забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно з законами України; здійснює рівний захист всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України згідно з нормами міжнародного права; здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права.

6. Принцип еквівалентності обміну, неприпустимості демпінгу при ввезенні та вивезенні товарів, дотримання вимог антимонопольного законодавства.

Зовнішньоекономічна діяльність країни полягає у встановленні зовнішніх зв'язків держави з іншими країнами та міжнародними організаціями – партнерами міжнародної діяльності.

Зовнішні зв'язки держави – це взаємообмін з країнами світу продуктами матеріального походження, послугами, інформацією на основі міжнародного поділу праці, а також співпраця політичних органів, направлена на вирішення питань глобальних проблем людства, вирішення особистих проблем громадян (див.Рис.1.1).

На сучасному етапі основним напрямом зовнішньоекономічної діяльності України є розвиток і поглиблення торгово-економічного співробітництва з республіками колишнього СРСР, країнами Східної Європи, країнами світу, що мають високий показник розвитку, особливо з тими, що мають чисельну українську діаспору.

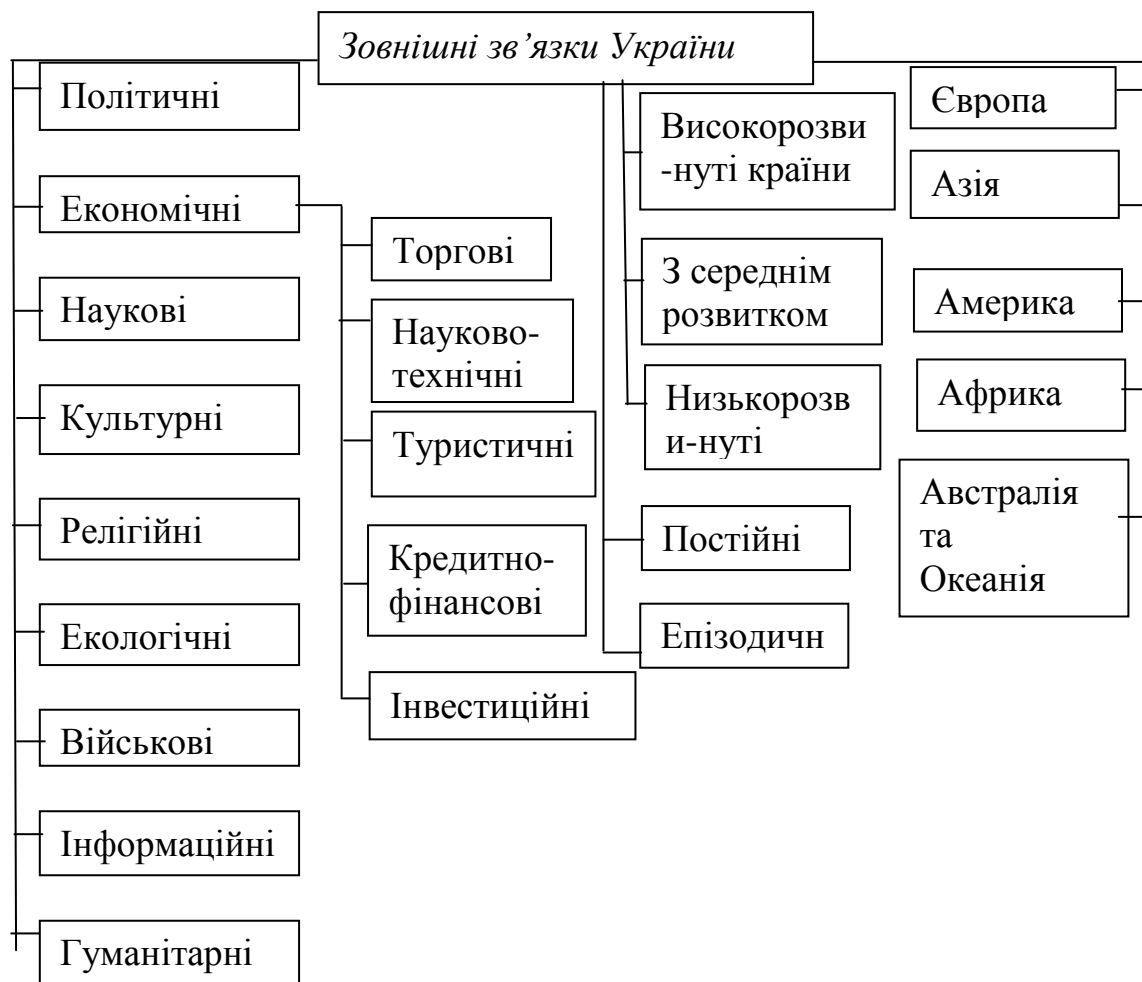

Рис.1.1. Зовнішні зв'язки України

Примітка. Побудовано автором за даними закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»

Розміри експорту поки що недостатні, найбільшу частину займає сировина, матеріали і товари народного споживання – 87,6%; машини і устаткування – 10,3%, інші товари (у тому числі послуги) – 2,1%, що вказує на дуже неефективну структуру експорту, оскільки майже 90% його становлять сировина, матеріали, товари народного споживання.

Головна частина українського імпорту припадає на Європу (68,5%), менша – на Азію (17,3%), Америку (10,2%) і Африку (4%). Експорт за останні роки постійно скорочується.

вказують на те, що зовнішньоекономічна діяльність України потребує значних змін – йдеться про зміну сировинного спрямування експорту, удосконалення структури імпорту [2].

Контроль зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється з допомогою:

- законів України;
- актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції, що передбачені в законах України;
- економічних заходів оперативного регулювання;
- угод, що укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що не суперечать законам України.

Національний банк України, є одним із органів контролю зовнішньоекономічної діяльності, а саме:

- надає інтереси держави у відносинах з центральними банками інших держав, міжнародними банками та іншими фінансово-кредитними установами та укладає відповідні міжбанківські угоди;
- проводить облік і розрахунки по наданих і одержаних державних кредитах і позиках, проводить операції з централізованими валютними ресурсами, які виділяються з Державного валютного фонду України у розпорядження Національного банку України;
- виступає гарантом кредитів, що надаються суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності іноземними банками, фінансовими та іншими міжнародними організаціями під заставу Державного валютного фонду та іншого державного майна України [1].

Загалом систему органів контролю зовнішньоекономічної діяльності очолює Верховна Рада України, а саме:

- приймає певні заходи, щодо здійснення зовнішньоекономічної політики України відповідно до законів України;
- координує роботу торговельних представників за межами України;

- здійснює переговори і укладає міжурядові договори держави з питань зовнішньоекономічної діяльності, гарантує виконання цих договорів;
- Здійснює операції зі складання платіжного балансу, зведеного валютного плану України.

Отже, в сучасній економіці зовнішньоекономічна діяльність є важливим елементом господарювання економічних одиниць. При здійсненні даної діяльності необхідні правильна організація, планування діяльності, чітко поставлені цілі ЗЕД, визначення напрямків їх досягнення.

1.2. Євроінтеграційний вектор зовнішньої політики України в контексті двосторонньої співпраці з Польщею

Новий етап Українсько–Польських зв'язків пов'язані із процесом формування та реалізації стратегічного партнерства в умовах розгортання європейської інтеграції. Факт здобуття Україною незалежності в 1991 році свідчив про відкриття нових можливостей та перспектив, зокрема, налагодження українськопольської співпраці, що відбувалася паралельно з демонтажем радянської системи в Україні та Польщі. Ідеї демократії, громадянського суспільства та добробуту населення лягли в основу розвитку Європейського Союзу (ЄС), тому стратегічно метою більшості держав Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) стало членство в ЄС.

Потенційні економічні вигоди, що виникають внаслідок тіснішої інтеграції із Заходом, для України найважливішими видаються суттєві та глибокі економічні реформи, додатково стимульовані фінансовою допомогою, що надходить переважно з країн ЄС.

Отримання коштів ЄС на розвиток економіки прискорило б її реформи та дозволило б наблизитись до стандартів загального ринку ЄС, а також ефективно впровадити законодавчі положення, що дозволяють лібералізувати зовнішню торгівлю.

Інтеграція із Заходом також сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості України, що призведе до збільшення припливу іноземних інвестицій та капіталу. Це дозволило б отримати доступ до більш сучасних технологій та забезпечило б більш сприятливий клімат для подальших інвестицій, що, у свою чергу, покращило б соціально-економічну ситуацію в Україні та підвищило рівень життя її громадян.

Говорячи про власний шлях внутрішнього розвитку України, а також зовнішню політику, слід пам'ятати про використання відповідної моделі, використовуючи досвід сусідніх країн із подібними умовами та подібні зусилля щодо розвитку. Безперечно, таку модель може створити Україна, використовуючи досвід Польщі [49].

Неодноразово поставало питання суспільного балансу позитивних та негативних

наслідків членства Польщі в Європейському Союзі. Така думка стосовно цієї дії формувалася на підставі сподівання, побоювання і певних сумнівів, пов'язаних із членством. Підставою для побоювання і сумнівів в стали події, що супроводжували вступ, – зокрема перемовини з приводу приєднання та узгодження конституційного договору, – а також питання втрати суверенності, що мало зв'язок із проблемою купівлі землі іноземцями та деякими положеннями договору.

Під кінець 2004 р. поляки визнавали вступ Польщі до Європейського Союзу – поряд із свободою слова і свободою закордонних мандрівок, але після приєднання до НАТО.

Вже з вересня 2004 р. високий рівень підтримки членства в ЄС стабілізується та ґрунтується на раціональніших передумовах. Отримані результати суспільних досліджень показують, як глибоко у громадській свідомості закріпилося переконання у доцільності рішення про вступ до ЄС, прийнятого на референдумі у 2003 р [64].

Підтримка Польщею європейської інтеграції України. Є багато прикладів взаємовигідного українсько-польського співробітництва або Польща, яка представляє інтереси України на Заході:

«Польський уряд прекрасно розуміє, що україно-польська співпраця є основою стабільності у регіоні і стабільності кожної з держав, а можливо – навіть для стабільності всієї Європи. Ми вдячні Польщі за те, що у цих ключових питаннях вона займає тверду позицію і повністю підтримує Україну» – говорить Надзвичайний і Повноважний Посол України в Польщі Андрій Дешиця.

«Це доводить нам, що наші зв'язки та братерство з Польщею набагато міцніші, ніж ми могли думати раніше, озираючись на доволі напружені історичні події, Польща лобіює мінімум дві важливі на сьогодні речі: підтримку продовження санкцій проти Росії і введення безвізового режиму ЄС із Україною». Посол впевнений, що ці слова підкріплені конкретними діями, і Польща є однією з тих країн, яка буде в майбутньому сприяти тому, щоб такі рішення на рівні ЄС були прийняті [5].

Також можна обговорювати співпрацю України з наддержавами, сусідніми країнами та діяльність у міжнародних організаціях тощо. Однак кожен аспект зовнішньої політики значною мірою залежить від внутрішнього фактора.

Для загального визнання України на міжнародній арені, щоб сприймати її як передбачуваного партнера, необхідно консолідувати українське суспільство навколо національних інтересів, захисту що повинно бути обов'язком усього політичного класу, незалежно від кольорів партії.

У свою чергу, після президентських виборів 2010 року Віктор Янукович, як новий глава держави, відмовився від декларації України про приєднання до Північноатлантичного альянсу.

Перспектива остаточного прийому України до європейських структур, незважаючи на сильну підтримку Польщі та інших країн Центральної та Східної Європи, не наблизилася через нерішучу зовнішню політику та неефективна внутрішня політика [48].

Але як французький журналіст польського походження Пьотр Мошинський писав: «Українці почали набагато важче, ніж поляки. Крім того, вони все ще мають на увазі Росію. Однак, якщо український політичний клас швидко оговтається від неприємного періоду підліткового віку, це повинно бути добре».

Зі вступом до ЄС, Польща отримала додаткові можливості не лише для впливу на східну політику співтовариства, а й для безпосередньої участі в її реалізації. Серед провідних членів ЄС вперше з'явилася країна, яка чітко заявила про підтримку курсу України на членство в ЄС. Таким чином, істотно поліпшилися умови лобіювання українських інтересів і позицій безпосередньо в центрах прийняття рішень Європейського Союзу, зазначав Ф. Медвідь [10, с. 35]. Як член ЄС, Польща здатна сприяти підписанню угод між Україною та ЄС, розвивати спільні проекти за участю України та країн ЄС на українсько-польському кордоні. Констатує важливу підтримуючу роль, яку у відношенні до України відіграє Польща, А. Пивоваров назвав її «послом європейського вибору» Української держави [20.].

Польща для України була вагомим зразком реформ, взяла на себе роль «адвоката» України в ЄС.

Представництво Кабінету міністрів України брали до уваги досвід який мали польські колеги. Серед договорів України і Польщі періоду 2005–2007 рр. Більша частка угод була пов'язана з використанням польського досвіду реформ для наближення до вимог ЄС.

6 серпня 2015 р. відбулася інавгурація новообраного президента Польщі Анджея Дуди, який проголосив намір внести глибокі корективи до зовнішньополітичного курсу країни. Зважаючи на важливість стратегічного партнерства між Польщею й Україною в умовах російської агресії, зміни в зовнішній політиці Польщі вимагають особливої уваги.

Варто наголосити, що успіх реалізації ініціатив Польщі залежить не тільки від дій її союзників по НАТО та ЄС, від реакції та поведінки Росії, але також і від позиції та дій України, якій відведено упланих А. Дуди значне місце.

Основні положення значною мірою оновленої польської зовнішньополітичної доктрини було детально викладено в кількох інтерв'ю президента Польщі як всередині країни так і для впливового видання Financial Times, а також в низці інших джерел. Місце України в зовнішньополітичних планах, що були проголошені

польським президентом, є досить значним, і це потребує створення двосторонніх відносин нового типу між Україною та Польщею [2].

А. Дуда, на відміну від деяких інших західних політиків, вважає варіант із «замороженням» російсько-українського конфлікту цілковито неприйнятним, оскільки це означатиме постійне тліюче джерело гарячої загрози для всієї Європи.

Враховуючи сьогодишню ситуацію в Європі, що розвивається в умовах ескалації загроз з боку Росії, яка перейшла до відкритої агресії на території України, концепція створення нових оборонних союзів на території ЦСЄ та Балтії є актуальною. Проте закладена до початкової концепції «Міжмор'я» ідея протистояння з Німеччиною сьогодні є абсолютно неактуальною і небезпечною. Цей ризик має бути врахований при ухваленні відповідних політичних рішень.

24 серпня 2016 р. президент Польщі здійснив офіційний візит до Києва, аби взяти участь у святкуванні Дня незалежності України. Під час візиту президенти України та Польщі підписали спільну декларацію. Президент України Петро Порошенко заявив, що обидві держави мають робити кроки, що сприятимуть покращенню відносин між ними, історичними ж питаннями мають займатися історики. А. Дуда наголосив, що запрошення на святкування річниці незалежності України є свідченням того, що Польща протягом 25 років була та залишається партнером України. «Ми також разом у цей надзвичайно важкий для України час, коли триває важкий конфлікт на сході Української держави та окупація Криму. Польща хоче брати участь у центрально-європейській спільноті вільних країн, розвивати її та зміцнювати як для добра нашого регіону, так і всієї Європи», – наголосив у Києві А. Дуда [48].

За підсумками зустрічі лідери підписали спільну декларацію, що свідчить про високий рівень політичної співпраці. У документі йдеться про стратегічне партнерство, підтримку прозахідних прагнень України та історичний діалог.

Одним з пунктів декларації є наступний: «Заявляємо про готовність до подальшої співпраці у сфері підтримки і захисту прав української та польської національних меншин, аби українці у Польщі та поляки в Україні могли повною мірою реалізувати себе як спільноти, що дбають про свої народні традиції, рідну

мову і культуру», також сторони заявили, що і надалі розвиватимуть відносини згідно з Договором про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, підписаним у Варшаві 18 травня 1992 р., визнаючи територіальну цілісність України та Польщі, непорушність кордонів наших держав, а також «високо оцінюючи значення дружніх українсько-польських взаємин для досягнення європейської солідарності»

Отже, на сучасному етапі українського державотворення Польща відіграє вагомий роль у зовнішній політиці України. Сприяє цьому не лише географічний статус сусідніх країн, а й спільна історія, тісні економічні та культурні зв'язки. Першою у світі державою, яка визнала незалежність та суверенітет України і заявила про бажання встановити дипломатичні відносини, настав час для України визначити ключових союзників та держави, які можуть нести в собі потенційну загрозу, настав час написати нову сторінку власної історії та чітко усвідомити свою роль у міжнародних процесах. Великі сподівання на співпрацю та підтримку покладаються саме на Польщу як державу, котра має всі можливості, а головне - зацікавленість у сприянні інтеграції України в ЄС.

1.3. Передумови розвитку співробітництва України з Польщею

Формування українсько-польських відносин стало можливим завдяки докорінним змінам у Європі наприкінці ХХ ст. Розпад Радянського Союзу, поява незалежної України, розпад комуністичної системи в Польщі, демократизація незалежних держав напочатку 90-х років, геополітичне розташування, територіальна близькість, традиційні економічні зв'язки й взаємний інтерес створили сприятливі передумови для розвитку співробітництва.

Розгляд історичних передумов і причин формування нової моделі розбудови польської держави й усього регіону Центральної та Східної Європи цього періоду, білатеральних відносин між Україною і Польщею притаманний працям Х. Чушак та Б. Осадчука [4; 5].

Розгляд історичних передумов і причин формування нової моделі розбудови польської держави й усього регіону Центральної та Східної Європи цього періоду, білатеральних відносин між Україною і Польщею притаманний працям Х. Чушак та Б. Осадчука [4; 5].

Доктринальні основи східної політики Республіки Польща, побудовані на ідеях Є. Гедройця, були актуальними у 1990-ті рр. та першу половину 2000-х рр. в період президентства Л. Валенси та А. Квасневського. Однак з 2008 р. наскрізними цілями зовнішньої політики країни визначалися поліпшення контактів із Російською Федерацією та зближення у Євросоюзі з Німеччиною і Францією. Зміна пріоритетів зовнішньополітичних інтересів послабила відносини Варшави з Києвом, знизила рівень активності білатеральних зв'язків з Україною. З початку 1990-х рр. науковці осмислювали особливості двосторонніх відносин України з Польщею.

Огляд першого етапу історіографії з теми пропонуємо почати з робіт польських науковців. Набули значимості дослідження Б. Візімірської [10], Є. Новаковського та інших [11]. Я. Онишкевич у розгляді нової геополітично-безпекової стратегії Польщі виділив необхідність активності польської влади на українському напрямку, вважаючи його питанням виняткової важливості [12].

Другий етап у історіографії новітніх українсько-польських зв'язків ми виділяємо з кінця 1990-х рр., коли двосторонні відносини між країнами сформувалися та починали виходити на рівень стратегічного партнерства. Українські та польські вчені різних галузей знань намагалися осмислити новітню добу розбудови українсько-польських двосторонніх відносин, подолати залишки старої ангажованості.

24 серпня 1991 року Україна оголосила про проголошення незалежності. Польща стала першою країною, яка визнала незалежність свого сусіда. Між двома країнами було підписано «Договір про добросусідство, дружні відносини та співпрацю». У жовтні 1991 р. Було укладено угоду про торговельно-економічне співробітництво. У лютому 1993 р. Було підписано угоду про військове співробітництво, а в серпні 1993 р.

Уряд Республіки Польща оголосив, що партнерство з Україною є одним із пріоритетів польської зовнішньої політики. Декларація від березня 1994 р. Підтвердила, що польсько-українські відносини мають характер тісного партнерства. У серпні 1994 року прем'єр-міністри обох країн підписали декларацію про принципи та напрямки економічного співробітництва. У травні 1997 року президенти Польщі та України підписали «Спільну декларацію про згоду та примирення», в якій вшанували пам'ять жертв польсько-українських конфліктів. У червні 2005 року відбулося символічне зближення та акт польсько-українського примирення, а незабаром після цього президенти Олександр Кваснєвський та Віктор Ющенко відкрили відновлене львівське кладовище орлят.

У травні 2006 року, під час церемонії з нагоди річниці польського вбивства українських цивільних осіб в Павлокому, президент Лех Качинський процитував Господню молитву: «пробач нам наші гріхи, як ми прощаємо своїм боржникам». 28 листопада 2011 р. Президент Республіки Польща Броніслав Коморовський та Президент України Віктор Янукович заклали акт фундаменту будівництва польського військового кладовища в Биківні. Кладовище було офіційно відкрито та освячено 21 вересня 2012 року за участю Броніслава Коморовського та Віктора Януковича. У 2012 році Польща та Україна спільно організували турнір ЄВРО–2012.

Через членство Польщі в Європейському Союзі значна частина економічних відносин між Польщею та Україною (зокрема щодо торговельних питань) регулюється угодами, укладеними між Європейським Союзом та Україною. Основним правовим актом, що регулює двосторонні відносини між Україною та ЄС, є Угода про партнерство та співробітництво (УПС), яка була підписана 14 червня 1994 р. Та набрала чинності 1 березня 1998 р. 29 квітня 2004 р.

Україна підписала додатковий протокол про продовження положення РСА щодо нових країн, що вступають до ЄС, включаючи Польщу. 27 червня 2014 року було підписано Угоду про асоціацію між Європейським Союзом та його державами-членами, з одного боку, та Україною, з іншого боку, невід'ємною частиною якої є Угода про глибоку та всеосяжну зону вільної торгівлі (DCFTA).

Правовою основою двосторонніх економічних відносин є, серед іншого: Угода між Урядом Республіки Польща та Урядом України про взаємну підтримку та захист інвестицій, підписана в 1993 р., Конвенція між Урядом Республіки Польща та Урядом України про уникнення подвійного оподаткування та запобігання ухиленню від сплати податків у сфері податків на прибуток та майно, підписаний у 1993 р., Угода між Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про економічне співробітництво, підписана у 2005 р., згідно з наказом Міністра розвитку та фінансів, Департамент сприяння торгівлі та інвестиціям (WRPI) у Києві було ліквідовано 31 січня 2018 року. Господарський суд є компетентним судом для розгляду економічних справ в Україні. Якщо сторони комерційного договору включають в контракт арбітражне застереження, вони вважають третейський суд компетентним вирішувати будь-які суперечки. Найвідоміший місцевий третейський суд – Міжнародний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України в Києві.

Окрім українського законодавства, територія України регулюється міжнародними нормами, наприклад, Конвенцією, ратифікованою Україною Вашингтон щодо врегулювання інвестиційних суперечок між державою та іноземними інвесторами, або Нью-Йоркська конвенція, згідно з якою Україна визнає рішення іноземних арбітражних судів. Відповідно до розпорядження Міністра розвитку та фінансів 31 січня 2018 року було ліквідовано Департамент сприяння торгівлі та інвестиціям (WRPI) у Києві, Польське агентство з інвестицій та торгівлі S.A. та Офіс зовнішньої торгівлі у Києві взяв на себе завдання, які до цього часу виконував WRPI, – серед іншого, серед іншого: надання інформації про ринок (аналізи, звіти, путівники), спільне створення мережі контактів з місцевими компаніями та бізнесом. екологічні установи, організація навчальних курсів для польських та іноземних компаній, перевірка ділових партнерів, організація економічних місій, допомога у виведенні продуктів на ринок, створення рекламних та медіа-кампаній.

Зовнішньоторговельне відомство – на відміну від колишнього WRPI – не входить до структури дипломатичної місії. Посольство Республіки Польща в Києві

продовжує свою діяльність з підтримки польських політичних та економічних інтересів в Україні, в тому числі шляхом:

- захисту прав та інтересів польських суб'єктів господарювання та втручання проти української влади у разі їх порушення;
- просування Польщі як надійного партнера у торговельних та інвестиційних контактах, а також польських економічних досягнень;
- розширення польсько-української договірної бази та створення доброзичливого правового середовища.

Основними актами, що регулюють польсько-українське культурне співробітництво, є: Договір між Республікою Польща та Україною про добросусідство, дружні стосунки та співпрацю, укладений у Варшаві 18 травня 1992 р. Угода між урядом Республіки Польща та Уряду України щодо співпраці у галузі культури, науки та освіти, складеної в Києві 20 травня 1997 р. Співпраця у галузі культури здійснюється офіційними факторами, такими як Міністерство культури та Національної спадщини Республіки Польща, Міністерства культури і туризму України, дипломатичних та спеціалізованих представництв у цій галузі: Інститут Адама Міцкевича, Національний інститут польської спадщини за кордоном «Полоніка», Національний культурний центр, та багато інших. Водночас на основі прямих домовленостей польсько-українське культурне співробітництво дуже інтенсивно розвивається на рівні воєводств та областей, міст-партнерів, культурних установ, мистецьких установ, музеїв, спілок та асоціацій.

Польський інститут у Києві, створений у 1998 році, відіграє особливу роль у формуванні польсько-української культурної співпраці. За понад 20 років свого існування вона організувала кілька тисяч проектів, основною метою яких є презентація та популяризація польської культури в Україні. Серед цих досягнень серед іншого є концерти класичної, електронної, народної та джазової музики, театр, кіно, видавничі та історичні проекти, а також виставки.

В даний час Польський інститут здійснює понад 100 проектів на рік, в рамках яких відбувається кілька сотень заходів у різних галузях культури та мистецтва. Розвивається співпраця між Польщею та Україною у галузі культури, що

підтверджує природні стосунки між нашими країнами. Прикладом може служити програма «ВІДКРИТА ПОЛЬЩА», розпочата на рубежі 2017 та 2018 років Інститутом Адама Міцкевича як продовження проекту Східного партнерства у галузі культури.

Діяльність Програми полягає у створенні платформи для культурного обміну за допомогою довгострокових проектів у галузі театру, кіно, візуального мистецтва, нових медіа, управління культурою та сучасної музики.

Україна є одним із пріоритетних напрямків Програми. За програмою вже реалізовано низку проектів, в тому числі «Kino dla Przemiany Społecznej», покази польських фільмів у рамках київського фестивалю MOŁODIST, виставка SPUTNIK PHOTOS Lost Territories Phantom у галереї Мистецького Арсеналу в Києві, або Обмін контактами, обмін знаннями – програма обміну, адресована працівникам основних культурних установи з Польщі та України, реалізовані спільно з Інститутом ім Тараса Шевченка.

Проект успішно реалізується протягом багатьох років. Це міжнародна група молодих музикантів з країн Східного партнерства, зростаючий рівень діяльності яких оцінюють любителі музики, журналісти, експерти та видатні солісти. З самого початку проект керувався ідеєю солідарності та наведення мостів через культурні та політичні поділи. З моменту свого створення I, CULTURE Orchestra зіграв понад 41 концерт у понад 25 містах, а в проекті взяли участь понад 600 молодих музикантів. У всіх виданнях молоді музиканти з України були найчисленнішою групою з країн Східного партнерства. У березні цього року в Українській академії музики в Києві відбулися прослуховування восьмого видання проекту.

Одним із найважливіших напрямків польсько-української культурної співпраці протягом багатьох років є діяльність, спрямована на збереження об'єктів спільної культурної спадщини. Польські культурні установи, музеї, академії мистецтв, релігійні об'єднання та неурядові організації беруть участь не лише у науково-дослідних та документальних проектах, але й у роботах оновлення та консервації пам'яток, пов'язаних із нашою спільною культурно-історичною спадщиною.

Відповіддю на величезні потреби стала грантова програма Міністра культури та національної спадщини Республіки Польща «Захист культурної спадщини за кордоном». Серед найважливіших об'єктів, відновлених за програмою, серед іншого є Кладовище Жичаковського, Латинський собор, Вірменський собор, колишня єзуїтська церква, св. Антонія у Львові; колегіальна церква св. Лаврентія в Ловкеві; колегіальна церква св. Трійці в Олиці; собор Святих Петра і Павла постдомініканський костел св. Миколая в Кам'янці–Подільському; церква с Про Непорочне Зачаття Пресвятої Богородиці в Лопатині; церква Святого Серця Ісуса в Кутах; монастирський комплекс О.О. Кармеліти, що зазнали втрат, у Бердичуві. Національний інститут польської культурної спадщини за кордоном «Полоніка», створений у грудні 2017 року, також відіграє надзвичайно важливу роль у дослідженні, захисті та популяризації польської культурної спадщини за кордоном. Спільні проекти з популяризації місцевої культури та захисту історичної спадщини також реалізуються в рамках Транскордонної програми Польща–Білорусь–Україна.

Науково-освітній відділ Посольства Республіки Польща в Києві щорічно підтримує набір на стипендіальні програми для українських учнів, студентів, докторантів та молодих вчених. Програми, які ми пропонуємо, включають: Стефан Банах, стипендії Варшавського університету – Східноєвропейські студії, Урядова програма стипендій для молодих вчених, Стипендіальна програма. Лейн Кіркланд, Конкурс для них. Єжи Гедройця. Крім того, Посольство підтримує ті українські наукові та освітні установи, які намагаються отримати підтримку у формі контрольованого викладача польської мови або придбати відповідну установу-партнера з Польщі. Метою статті є також підтримка представників світу науки та освіти, які у своїй діяльності передають знання про Польщу наступним поколінням студентів та студентів – Посольство встановлює співпрацю як з викладачами, так і з викладачами університетів, а також польською мовою викладачі початкових, середніх та вищих шкіл. На підставі угоди про співпрацю між Міністерством національної освіти Республіки Польща та Міністерством освіти і науки України (угода від 2 липня 2001 р.) – Посольство підтримує обмін студентами: польські –

приїзд в Україну, Українець – виїзд до Польщі та науково-педагогічний персонал на стажування та наукові курси у Польщі та Україні відповідно.

Польща входить до числа 10 найбільших двосторонніх донорів для України (дані, що базуються на базі даних системи звітності кредиторів КДК ОЕСР щодо офіційного сприяння розвитку та інших офіційних потоків).

У 2014-2018 рр. Сума польської допомоги в Україні становила 173 млн. євро (744 млн. злотих).

Найважливіші проекти, реалізовані в 2019 році об'єктом:

- Покращення громадської безпеки шляхом створення добровільних пожежних команд у нових об'єднаних муніципалітетах. Польська допомога фінансує 130 000 євро.

Мета проекту – забезпечити плідну реалізацію реформи протипожежної безпеки в муніципалітетах, які беруть участь у програмі U-LEAD з відновлення або ж створення добровільних пожежних груп в Україні. Завдяки проекту рівень безпеки місцевого населення зростає.

- Психологічна підтримка дітей - жертв війни на Донбасі. Польська допомога фінансує 30 000 євро.

Мета проекту – поліпшення психічного здоров'я дітей, які постраждали від конфлікту в Україні, та підвищення обізнаності в Польщі та Україні про психологічні травми, спричинені військовими діями.

- Сталий розвиток гірських районів України. Польська допомога фінансує 29 830 євро.

Мета проекту – створити умови для конкурентоспроможності, розвитку добре зв'язаного, безпечного та екологічно чистого регіону з високим рівнем життя та добросусідських відносин між людьми (ареал – Львівська, Івано-Франківська області, Закарпаття та Чернівці).

Отже, українсько-польським партнерським відносинам притаманні такі риси, як стабільність, прогрес і динамізм. Розвиток добросусідського співробітництва та скоординована взаємopідтримка на міжнародній арені зробили їх зразком партнерства.

Стосунки між Україною та Республікою Польща – це особливий випадок співробітництва між новими незалежними державами та їх безпосередніми західними сусідами у безпековій та політичноекономічній сфері. Республіка Польща залишається ключовим партнером України.

Висновки до розділу 1

Отже, в цілому зовнішньоекономічна діяльність збільшує свою роль, як для економіки країни так і окремих її структур. Зовнішньоекономічна діяльність безумовно стає пріоритетною для розвитку на підприємствах. Відповідно до Закону України – зовнішньоекономічна діяльність визначається, як діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Вивчаючи підходи до ведення ЗЕД ми виокремили наступні основні поняття – «зовнішньоекономічні зв'язки» (ЗЕЗ) і «зовнішньоекономічна діяльність» (ЗЕД). В ході дослідження ми визначили основні причини, що спонукають підприємство займатись зовнішньоекономічною діяльністю, а саме:

1. особливості розвитку внутрішнього ринку;
2. нестабільність політичного та економічного становища в країні;
3. недосконалість національної законодавчої бази, що регулює комерційну діяльність;
4. нестабільність національної валюти;
5. конкуренція зі сторони іноземних компаній;
6. внутрішньому ринку;
7. можливість зниження ризику втрати доходу за рахунок зменшення залежності від внутрішнього ринку;
8. пошук унікальних ресурсів, яких немає у власній країні;

9. можливість отримання більшого прибутку від кращого використання виробничих потужностей;

Говорячи про власний шлях внутрішнього розвитку України, а також зовнішню політику, слід пам'ятати про використання відповідної моделі, тому Україні слід брати до уваги досвід сусідніх країн із подібними умовами та подібні зусилля щодо розвитку. Безперечно, таку модель може створити Україна, використовуючи досвід Польщі.

Взаємовигідність українсько-польського співробітництва переважає ризики чи побоювання які могли б виникнути на певному етапі зовнішньоекономічного розвитку у минулому, оскільки польський уряд прекрасно розуміє, що україно-польська співпраця є основою стабільності у регіоні і стабільності кожної з держав, а можливо – навіть для стабільності всієї Європи.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

2.1. Вплив геоекономічних тенденцій на особливості співпраці України та Польщі

Геополітичні перетворення, що відбулися на Євразійському континенті в 1990-ті рр. XX – на початку XXI ст., визначили новий етап у багатовіковій історії зв'язків народів України та Польщі. Наповненню їх змістом сприяли чинники історико-гуманітарного, соціально-економічного та політичного характеру.

Історія становлення і розвитку білатеральних відносин між Україною і Республікою Польща в 1990-ті рр. – на початку XXI ст. викликала інтерес дослідників і зазнала багатогранного наукового осмислення. Воно відбувалося як внаслідок поєднання низки чинників історичного поступу, так і політичної географії. Йому сприяли нові геополітичні зміни на мапі Європи та розпочата перебудова історіографії обох держав і народів на цінностях західної цивілізації. Проблему розбудови українсько-польських білатеральних відносин до євроатлантичної інтеграції двох держав науковці проаналізували на численних національних і міжнародних наукових конференціях та симпозіумах, круглих столах.

Опубліковано масив фахових видань історико-гуманітарного, юридичноправового та соціально-економічного характеру. Вони засвідчили започаткування новітнього етапу національної історіографії.

Дослідження процесу становлення та розвитку нової моделі українськопольських білатеральних зв'язків дає змогу усвідомити нерозривність зв'язку історичної науки з розвитком національних суспільств, з'ясувати сутність нового бачення історії суспільно-політичних трансформацій у кожній із держав. Такий методологічний підхід потребує неупередженого аналізу українсько-

польського співробітництва, визначення концептуальних засад його здійснення, з'ясування шляхів підтягування України до рівня системи геополітичних координат безпеки і стабільності в світлі стандартів Європейського Союзу та НАТО.

Основними групами національних інтересів України є:

- стратегічні та геополітичні інтереси, пов'язані із забезпеченням національної безпеки України та захистом політичних інтересів держави;
- економічні інтереси, пов'язані з інтеграцією економіки України з економікою світових регіональних, субрегіональних та місцевих інтересів, пов'язаних із забезпеченням внутрішнього розвитку України;

Верховна Рада України передбачала, що реалізація зовнішньої політики держави повинна базуватися на таких принципах:

- відкрита зовнішня політика та співпраця з кожен партнер, зацікавлений робити це на рівних засадах, тобто без залежності від окремих країн або груп країн, налагоджуючи свої двосторонні або багатосторонні відносини з окремими країнами чи міжнародними організаціями на добровільних засадах, взаємна повага, рівність, взаємна вигода та невтручання у внутрішні справи;
- відмова від війни як інструменту національної політики, невикористання сили чи погрози для вирішення будь-які міжнародні суперечки силою, вирішуючи їх лише мирним шляхом;
- відсутність територіальних претензій до держав-сусідів, а також невизнання територіальних претензій одна до одної;
- безумовна дотримання стандартів індивідуальних прав, забезпечення прав національних меншин на власній території, а також використання відповідних засобів та гарантій громадянства українців, які проживають за кордоном, відповідно до норм міжнародного права;
- дотримання принципу неподільності миру та міжнародної безпеки, пріоритет, визнаний загальнодоступними нормами міжнародного права, проти норм внутрішнього права та чесне виконання всіх міжнародних зобов'язань;

- базування зовнішньої політики на засадах людського права цінності та відмова від подвійних стандартів у міжнародних відносинах;
- нерозгортання збройних сил інших країн на території України, а також українських військ на територіях інших країн без їх прямої згоди, крім випадків застосування міжнародних санкцій відповідно до Статуту ООН;
- застосування санкцій, не пов'язаних із прямим примусом згідно з міжнародним правом.

Україна є третім за значимістю сусідом ЄС, який безпосередньо межує з Росією та Туреччиною (розмір економіки, кількість жителів, територія країни, економічний потенціал, 1400 км кордону з чотирма членами ЄС).

Для Польщі вона є важливим сусідом після Німеччини (виключаючи Калінінградський ексклав через його специфічний характер). Така позиція зумовлена тим, що після Німеччини Україна є найбільш густонаселеним сусідом Польщі, а в 2004–2016 роках вона була другою за величиною економікою, виміряною паритетом купівельної спроможності з високим потенціалом розвитку. Найголовніше, що Україна відокремлює Польщу та ЄС від Росії, яка проводить дедалі агресивнішу зовнішню політику. Як результат, ситуація в Україні є одним із ключових факторів, що визначають суверенітет Польщі та позицію ЄС на міжнародній арені.

У 2004–2019 роках ситуація в Україні була нестабільною, що створювало серйозний виклик зовнішній політиці Польщі та ЄС. Протягом чотирьох років з 15 українська економіка перебувала в рецесії.

З моменту здобуття незалежності у 1991 р. Україна посідала важливе місце у польській зовнішній політиці.

Лех Качинський відвідував Україну дев'ять разів за 4,5 роки, а Броніслав Коморовський 11 разів за п'ять років. У цей період візити прем'єр-міністрів були набагато рідшими. У 2007–2014 рр. Дональд Туск здійснив лише чотири візити (для порівняння, за той самий період він п'ять разів їздив до Хорватії).

Особливо довга перерва у візитах польських прем'єр-міністрів в Україну (Туск та, з вересня 2014 року, Ева Копач) відбулася у період з квітня 2011 року по січень 2015 року.

Точна кількість українських громадян, які легально проживають у Польщі, невідома через тимчасовий характер цієї міграції та циркулярний характер. Українці часто поєднують різні типи дозволів на проживання з безвізовим режимом, тому одна особа може фігурувати у статистиці різних установ.

Понад 179 155 українців отримали дозвіл на проживання в Польщі у 2018 році. У 2017 році громадяни України отримали 1,15 мільйона віз проти 1,36 мільйона у 2016 році. У 2019 році кількість віз для громадян України зменшилась до 876 064. Зменшення можна пояснити введенням безвізового режиму 11 червня 2017 року (рис.2.1):

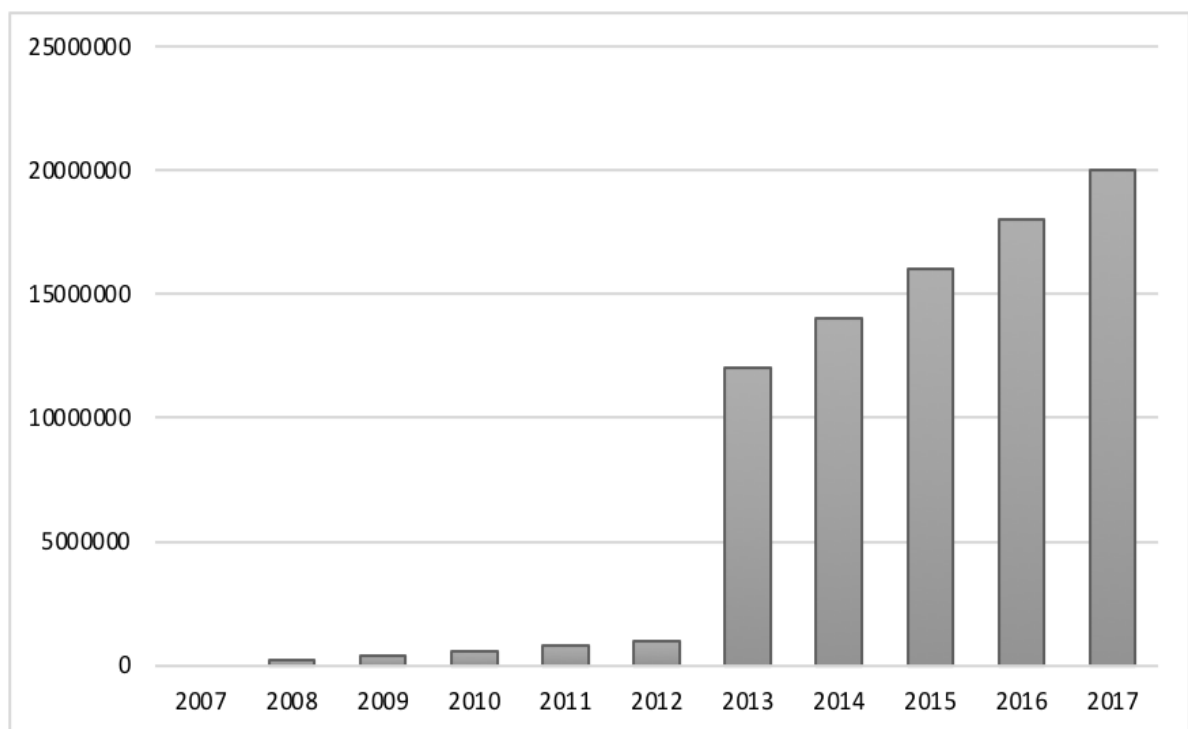

Рис.2.1. Статистика декларацій, виданих громадянам України у роки 2007-2018

Примітка. Побудовано автором за даними: Ministerstwom Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Хоча загальні тенденції на прикладі освітньої еміграції українських студентів до Польщі відомі, пояснень цього явища немає. Була прийнята гіпотеза про те, що потік освітньої імміграції регулюється механізмом факторів, що витісняють молодь з України, та чинниками, що залучають їх на навчання в Польщі. Взагалі кажучи, погіршення оцінки соціально-політичної ситуації в Україні та очікувані вигоди після закінчення польських університетів становлять головний механізм, відповідальний за імміграцію українських студентів.

У Польщі явище освітньої еміграції з'явилося в 1950-х роках із запуском освітніх програм для бідних. Студенти зі Сходу, тобто країн колишнього Радянського Союзу, почали приїжджати напочатку 90-х років. Саме тоді молоді люди з польським корінням в основному приїжджали навчатися до Польщі, скориставшись пропозицією стипендії.

Сьогодні ситуація змінилася. По-перше, іноземні студенти польського походження знаходяться в явній меншості в польських університетах. У 2019 році навчалось 7675 осіб (у тому числі 3,520 з України). Загальна кількість іноземних студентів становила 65 793 (у тому числі 35 584 з України)

По-друге, Польща стала найпопулярнішим напрямком освітньої еміграції серед української молоді.

Більшість теорій, що присвячені еміграції, з України до Польщі, використовують модель Еверетта С. Лі, яку називають теорією push-pull .

Де, передбачається, що рішення щодо поїздки на навчання чи роботу до Польщі приймаються в контексті факторів, що стимулюють та залучають (див.Табл. 2.1).

Безумовно, одним із найбільших економічних явищ серед наших країн за останні роки стала трудова міграція українців до Польщі.

Відомо, що до пандемії приблизно 1,5 мільйона українських службовців циклічно працювали в Польщі.

Фактори залучення еміграції українських студентів до Польщі

Підштовхувальні фактори (Україна)	Фактори тяжіння (Польща)
Рецесія економіки	Можливість отримання європейського диплому та в подальшому відкриття для європейського ринку праці
Корупція та відсутність меритократії	Висока якість та престиж польських університетів
Відсутність попиту на фахівців	Низькі витрати на навчання порівняно з іншими західними країнами
Низька якість викладання в університетах Університети	Краща пропозиція роботи та вища заробітна плата
Низький престиж диплому	Вищий рівень життя
Відсутність сучасної інфраструктури та лабораторій в університетах	Географічна та культурна (мовна) близькість
Відносно висока вартість навчання	Стійка політична та економічна ситуація
Авторитетна система освіти	Членство в Європейському Союзі
	Широка міграція мережі

Джерело: Звіт про результати дослідження міграційних настроїв студентів Львова, Львів, с. 11–12. <http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2015/04/zvitpj.pdf>. доступ 20.11.2017.

За даними НБУ, обсяг грошових переказів з Польщі в Україну громадянами України у 2019 році наблизився до \$ 3,8 млрд. США, тобто майже 32% усіх іноземних переказів українських заробітників до України в 2019 році. Однак пандемія суттєво впливає на економічну міграцію українців, і для розвитку самої України це питання не є зрозумілим.

Слід зазначити, що з точки зору взаємного значення для кожної сторони, польсько-Українські економічні відносини не були симетричними навіть до епідемії коронавірусу.

У середньостроковій перспективі історія все ж таки, скоріше за все, залишиться основним проблемним питанням у двосторонніх відносинах. Поступово історичні дебати знову перетекли із академічної сфери до політичної – і залишаться там на деякий час. Апелювання до історії не пов'язані із конкретними політичними партіями чи лідерами. Це довгостроковий виклик, який є частиною широкого та глибокого процесу, в якому країни є обопільно залученими й взаємозалежними.

Розбудова чи перегляд засад національної ідентичності, до яких Україну значною мірою підштовхнула російська агресія, концентрується сьогодні на етносимволічних елементах, що включають мову, релігію, символи та історичні наративи. Більша увага до історії та залучення історії до національної розбудови запускають сході процеси у сусідніх країнах, включно із Польщею. Крім того, є інші фактори, що сприяють піднесенню чергової хвилі націоналізму у Східній Європі: зростання ксенофобії, сек'юритизація проблеми біженців. Збільшення популярності правих партій та підвищена увага до історії з боку політичних еліт, скоріше за все, стануть ключовими елементами політичної картини в країнах регіону. Такий розвиток подій, звичайно, збільшить шанси на продовження польсько-українських суперечок щодо історичних питань.

У квітні 2015 року Верховна Рада України затвердила так звані «закони про декомунізацію», які передбачають відповідальність для тих, хто заперечуватиме героїзм захисників України.

Польща та Україна мають близькі позиції і в тому, що стосується енергетичної безпеки в Європі. Диверсифікація постачать природного газу, забезпечення транзиту російського газу територією України, відкриття європейського ринку для скрапленого газу із США – все це відповідає інтересам обох країн. У 2016 році Польща завершила будівництво LNG-терміналу, і у 2022 році планує запустити «Балтійський газопровід», який відкриє доступ до газу з Норвегії. Це дозволить Польщі відмовитися від подальших закупівель газу з Росії, який на сьогодні складає близько двох третин загального обсягу газопостачання в країну.

Польща й Україна активно виступали проти побудови газопроводу Північний потік-2, виходячи із його довгострокового негативного впливу на безпеку України.

Польська енергетична компанія PGNiG займається постачанням природного газу в Україну, обсяг якого досяг 200 мільйонів кубічних метрів у 2018–2019 роках.

Отже, здобуття Україною незалежності корінним чином змінило умови її історичного розвитку. Розпочато демонтаж віджилих тоталітарних структур і напрацювання нової правової бази, перетворення планової економіки на багатуокладну ринкову, зорієнтовану на консолідацію суспільства і національне відродження. Все це знайшло відображення в активізації суспільного життя, виникненні нових партій, у державотворчих процесах, головний із яких – прийняття нової Конституції України.

На жаль, реформування економіки належним чином поки що не відбулося, малоефективним є соціальний захист населення. Погіршилися демографічні показники, зросла смертність, намітилася депопуляція України. Дестабілізації соціальних процесів сприяли високі темпи соціальної диференціації суспільства.

2.2. Польська модель трансформації планової економіки у соціально орієнтовану ринкову економіку як досвід для України

Оцінка ринкової трансформації в Польщі, її економічні та соціальні результати все ще викликає суперечки. Це пов'язано з тим, що цей процес, який сильно визначається початковим станом економіки, прийнятими рішеннями в галузі економічної політики в перший період та ідеями учасників, призвів до економічних реформ і зміни в матеріальному становищі за відносно короткий час, і соціальні, відчутні усіма громадянами.

Неможливо однозначно вирішити суперечки щодо польської трансформації, ефективності та послідовності застосовуваних інструментів економічної політики, і перш за все масштабу соціальних витрат на системні зміни в економіці, під час згаданих змін в економічній системі в Польщі було проведено ряд ґрунтовних реформ, тобто реструктуризація.

Термін реструктуризація був створений шляхом поєднання двох англійських слів (для реконструкції структури) для позначення процесу реконструкції структури економіки.

Цей процес призводить до збільшення ролі тих елементів економічної структури, які є сучасними та ефективнішими, ніж попередні рішення.

Реструктуризація економіки після 1989 року включала, серед іншого, про зміни у виробництві (у способах виробництва продукції, їх кількості та якості, асортименті) від неефективного (важка промисловість, текстиль) до сучасного виробництва (електроніка, автоматизація). Дані трансформації також призвели до змін у структурі зайнятості у всіх секторах економіки (сільське господарство, промисловість, сфера послуг) із збільшенням кількості людей, зайнятих у секторі послуг.

Також була змінена організація та управління підприємствами та установами, що мало підвищити їх здатність конкурувати на нових ринках Західної Європи. Фінансова реструктуризація підприємств включала діяльність у матеріальній сфері, планування та управління фінансами, що призвело до збільшення фінансових можливостей або, у разі збитків, до відновлення ліквідності компанії (наприклад, зменшення боргу, тобто спроба досягти врегулювання між кредитором та боржником, продаж частини компанії, оренда, викуп компанії зовнішніми інвесторами або керівництвом, викуп акцій працівниками або краще використання капіталу).

Трансформація польської економіки призвела до необхідності реконструкції податкової системи та запровадження економічних реформ. У 1988 р. Було введено податок на прибуток підприємств (CIT), у 1992 р. – загальний податок на доходи фізичних осіб, у 1993 р. - податок на товари та послуги та акцизний податок, а в 1999 р. Запроваджено адміністративну та пенсійну реформи, освіту та охорону здоров'я .

У 1991 році була створена Варшавська фондова біржа. Трансформації також вимагали створення сучасного ринку праці, що вимагає не лише команди установ, а й відповідної системи нормативних актів, що дозволяють роботодавцю та

працівникові домовлятися про умови праці та оплати праці. Банки також набули значущості і почали виконувати дві важливі функції: забезпечувати фінансову ліквідність підприємств та виступати посередником між вкладниками та вкладниками.

Зміни в економіці були наслідком як зовнішніх умов, пов'язаних з необхідністю відповідати на нові та нові екологічні виклики, так і внутрішніх умов мінливих потреб економіки та суспільства.

У роки економічних перетворень політичне та економічне співробітництво із західноєвропейськими країнами поступово налагоджувалось та посилювалось, а економіка готувалася до вступу Польщі до Європейського Союзу (ЄС) у 2004 р. Вступ Польщі до ЄС означав, що трансформація економіка нашої країни дедалі більше пристосовує її до законодавства ЄС та стратегії розвитку ЄС.

Найважливішим елементом програми трансформації для польської економіки були трансформації власності, що полягали у збільшенні частки приватної власності в економіці. Ці зміни, відомі як приватизація, полягали у зменшенні ролі держави в економіці за рахунок скорочення державного сектору та державних витрат.

Для розвитку приватного сектору знизу вгору т. Зв Закон Вільчека. Цей розмовний термін стосується Закону від 23 грудня 1988 року про економічну діяльність, підготовленого згідно з проектом міністра промисловості Мечислава Вільчека та прем'єр-міністра Мечислава Раковського, який дозволяв кожному громадянину на рівних умовах здійснювати та вести господарську діяльність. Це призвело до активізації малих підприємств, які створили багато нових робочих місць. У 1990–1992 роках щороку додавались близько 250 000 нових людей. зареєстрованих цивільних товариств, і в період 1990–2004 рр. було створено загалом 3 млн нових приватних підприємств.

Приватизація державного сектору почалася з прийняття Закону від 13 липня 1990 року про приватизацію державних підприємств, а потім від 19 жовтня 1991 року про управління сільськогосподарським майном Державного казначейства. У 1990 р. Частка приватного сектору у вартості експорту становила лише 5%, у вартості імпорту –14%, а у створенні ВВП –лише 31%.

Окрім збільшення доходів бюджету від продажу підприємств, приватизація мала сприяти інвестуванню в підприємства, підвищенню конкурентоспроможності пропонуваних товарів та послуг, кращому управлінню та підвищенню ефективності підприємств, більш раціональному задоволенню соціальних потреб та соціальна структура (розвиток середнього класу). Однак при його здійсненні було допущено низку помилок.

Найбільші з них – відсутність довгострокового бачення його реалізації, недостатня турбота про якість закону, що гарантує однакову свободу виходу на ринок, та корупційна діяльність, що супроводжує його реалізацію.

До слабких сторін цього процесу належать також затримки з підготовкою до приватизації секторів, що є важким тягарем для держави. Так звані ліквідаційна приватизація. Він полягав у ліквідації підприємства з метою продажу всього або відокремленої частини його майна, передачі його компанії або передачі у користування фізичним чи юридичним особам. Таким чином, підприємства в поганому економічному стані зазвичай ліквідували, а їх майно часто продавали за заниженою ціною. Всі ці процеси призвели до ситуації, коли вітчизняне виробництво не було достатньо пристосованим до конкуренції із виробництвом західних компаній, яким відкрився польський ринок.

План Бальцеровича – розмовна назва пакета економічних та політичних реформ, започаткованого в 1990 році. Назва була створена після тогочасного віцепрем'єр-міністра та міністра фінансів Лешека Бальцеровича. Він був головним реалізатором реформ, які дозволили б перейти від централізованої економіки до ринкової, призвести до відкриття нашої країни потоку іноземного капіталу та покращити складну економічну ситуацію, що, зокрема, гіперінфляція (раптове та швидке зростання цін, понад 100% річних) та величезний зовнішній борг. У короткостроковій перспективі план Бальцеровича був спрямований на стабілізацію економіки.

Через те, що план Бальцеровича охоплював багато областей і мав бути реалізований за короткий час, він став відомий як шокова терапія.

Складався з 10 законопроектів, внесення яких спричинило такі наслідки, як зниження інфляції та дефіциту бюджету (дефіцит доходів державного бюджету щодо його витрат), зменшення дефіциту на ринку та зменшення зовнішнього боргу. Проте план Бальцеровича часто критикують, оскільки він сприяє значному зниженню рівня життя багатьох груп населення, увічніює зони бідності та безробіття, недостатній захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції та дозволяє цілим галузям економіки зазнає краху на довгі роки через відсутність належної державної політики.

Економічна політика, реалізована відповідно до цього плану, зосереджувалась головним чином на боротьбі з інфляцією, нехтуючи зусиллями для сприяння економічному зростанню та стимулюючим польським експортом, а також на прискореній ретельній приватизації польської промисловості та банків, що часто було продажем внутрішнього капіталу. Високі темпи змін спочатку призвели до різкого зростання цін за короткий час та зниження середньої заробітної плати, пенсій та пенсій по інвалідності приблизно на 20%. Фермери особливо постраждали від відкриття кордонів для сільськогосподарської продукції з-за кордону, переважно субсидованої західними урядами та ввезеної до Польщі за демпінговими цінами.

Демпінгова ціна – це ціна, яка не покриває собівартості продукції. Використовуваний в експорті, він служить для контролю над ринком шляхом несправедливого усунення конкуренції. Неточне законодавство того часу дозволяло здійснювати несприятливі для Польщі фінансові операції, дозволяючи відтік капіталу з країни.

Криза соціалістичної системи господарювання у Польщі переросла у конфлікт наприкінці 80-х років, на той час система відносин власності стала гальмом розвитку продуктивних сил.

Основою економічної політики уряду лівоцентристської коаліції у 1993 році була програма «Стратегія для Польщі» (План Колодко).

Виділяли пріоритети:

1. швидкісне економічне піднесення;
2. макроекономічна стабілізація

3. покращення умов життя.

Урядова програма, що мала назву «Пакет 2000» доповнила вище згадану у галузі макроекономічної та фінансової політики і поставила в якості головних цілей зниження рівня безробіття та реальний ріст споживання.

Завдячуючи реформам на початку 90-х рр. у Польщі досягнута найвища з усіх країн ЦСЄ динаміка економічного розвитку.

Відбувалося прискорення економічного зростання та реструктуризація виробництва при одночасному зниженні інфляції й безробіття, збереженні бюджетних обмежень та зміцненні національної валюти. Внутрішнім джерелом економічного зростання був ріст продуктивності праці (завдяки комплексу заходів щодо підтримки малих і середніх підприємств, покращенню корпоративного управління, встановленню позитивного зворотного зв'язку між продуктивністю праці й доходами, успішною реструктуризацією).

У 1999 р. основні макроекономічні показники погіршилися: сповільнилися темпи економічного зростання (4,1% у 1999 порівняно з 4,8% у 1998 р.), зросло безробіття та дефіцит державного бюджету.

Швидке зниження темпів інфляції (Див.табл.2.2.) було результатом об'єднаної політики стабілізації й лібералізації, збереження до травня 1991 р. постійного валютного курсу й контролю за заробітною платою.

Оскільки країни ЦСЄ, як і Україна, переборюють спадщину тоталітарного минулого та різноманітні явища посткомуністичної дійсності, їхній вибір політики трансформації є надзвичайно важливим.

Однак проблеми, які постають сьогодні перед Чеською Республікою, Польщею чи Угорщиною, за своїм виміром, типом та рівнем суттєво відрізняються від проблем України. Отож запропонувати універсальний пакет реформ неможливо.

Темпи інфляції національної валюти в Україні та Польщі у 1990-1999 рр.

Рік	Польща	Україна
1990	586	4,0
1991	70,3	91,2
1992	43,0	1210
1993	35,3	479
1994	29,5	841
1995	21,6	375
1996	18,5	81
1997	13,5	18,0
1998	11,8	10,5
1999	7,3	8,2

Джерело: Чеботар С.І. Польський досвід роздержавлення власності та можливості його застосування в Україні // Інститут регіональних досліджень НАН України / Регіональна економіка. – Львів. – 2000. - №3, С.165.

Ситуація суттєво ускладнюється військово-політичною агресією з боку Російської Федерації. Проте варто вивчати і використовувати минулий досвід країн – західних сусідів задля подолання корупції, встановлення сприятливого інвестиційного клімату та покращення рівня життя населення. Найсуттєвіший момент стосується необхідності створення у державі інституцій демократичного розвитку.

Успішна політична трансформація, вивільнення творчої енергії громадянського суспільства є обов'язковою умовою прогресивного економічного розвитку держави. Його початковий поштовх залежить насамперед від державної грошової, фінансової та зовнішньої політики. Подальший поступ можливий за створення умов щодо розвитку правової, соціальної та матеріальної інфраструктури ринкової економіки.

Для ефективного переходу до сучасної капіталістичної економіки, здатної конкурувати з розвинутими країнами світу, українському уряду необхідно забезпечити національний трансформаційний процес відповідними ресурсами:

- інвестиційними;
- людськими;
- матеріальними.

У цей період змін найважливішою та найефективнішою є побудова соціально орієнтованої ринкової економіки, що потребує розробки нових відповідних інститутів, наприклад, культурних, навчально-технічних, спортивно-військових осередків. Причому конкуренція та ринковий вибір є неодмінними і важливими складовими змін, отож необхідно зацікавити бізнес інвестувати у створення та обслуговування суспільних благ.

Одним із важливих завдань українських урядовців і політиків залишається подолання кризового спаду виробництва та споживання.

Антикризове регулювання – це процес, за допомогою якого здійснюється вплив держави на економіку з метою скорочення терміну і зменшення глибини кризи, а також пом'якшення її негативних соціально-економічних наслідків. Державне антикризове регулювання виконує такі функції:

вироблення заходів стабілізації економіки під час кризових потрясінь;

захист ключових підприємств, що перебувають у стратегічно важливих галузях, від кризових процесів, що протікають в економіці [1, с. 66].

Як приклад можливостей, доступних країнам-членам ЄС, які мають трансформаційні труднощі, пов'язані насамперед з кризовими явищами, доцільно звернути увагу на Європейський стабілізаційний механізм (European Stability Mechanism).

Передусім інструментами фінансової допомоги ESM є:

- 1) надання кредитів країнам, що зазнають або котрим прямо загрожують серйозні фінансові труднощі;
- 2) купівля ESM облігацій країн-членів ЄС як на первинному, так і на вторинному боргових ринках;

- 3) заходи фінансової допомоги у вигляді кредитної лінії;
- 4) можливості кредитування країн для цілей рекапіталізації фінансових установ [9].

Допомога EMS може бути доступна для України як асоційованого члена ЄС [10]. Заслужують уваги й інші успішні та дієві міжнародні європейські ініціативи, головним акцентом яких є антикризове регулювання:

1. Програми забезпечення фінансової підтримки з боку трьох кредиторів, а саме: ЄС, МВФ, Європейського центрального банку. Програми підтримки, розроблені індивідуально для кожної держави, уже успішно запрацювали у Румунії та Латвії (з 2009 р.), а також у таких чотирьох країнах, як Греція, Португалія, Ірландія та Угорщина.

2. Програми підтримання розвитку конкурентоспроможності підприємців на 2014–2020 рр. У рамках міжнародного антикризового регулювання розроблено заходи в частині залучення фінансових інвестицій, а також захисту банківських вкладів громадян.

З цією метою Європейською комісією запропоновано розробити бюджет на суму 1,4 млрд євро. Такий обсяг фінансування, безперечно, позитивно впливатиме на реальний сектор економік країн-членів ЄС, стимулюватиме експорт та створюватиме робочі місця

Отже, В Україні не припиняються політичні та економічні кризи і продовжуються військові дії на Сході, отож важливо терміново провести ринкові реформи і створити сприятливі інвестиційні умови. Українському уряду необхідно розробити чіткий план економічної лібералізації та антикризового регулювання за зразком європейських країн. Сьогодні в Україні важливо налагодити ефективну діяльність зони вільної торгівлі та забезпечити функціонування безвізового режиму з ЄС, що необхідно максимально використати для встановлення тісних економічних і політичних зв'язків з західними сусідами. Важливо використати цей шанс, не зволікаючи з євроінтеграційними процесами, наполегливо розвивати торгівлю та запроваджувати правила та стандарти життя ЄС.

2.3. Торговельно-економічні відносини та інвестиційна діяльність між Україною та Польщею

Україна та Республіка Польща є ключовими стратегічними партнерами, з якими можна спостерігати діалог з обох сторін, мати взаємовигідну співпрацю. Як підтверджено величезною кількістю внутрішніх та зовнішніх досліджень, Польща є прекрасним напрямком для інвестицій та розвитку бізнесу.

Останній рейтинг "Глобальний найкращий для інвестування" 2019 р. свідчить про п'яте місце позаду Китаю, Німеччини, Великобританії та Індії.

Польща також є п'ятою за вартістю нових інвестицій.

Підтримка інновацій

Польща – прекрасне місце для інноваційних підприємців, враховуючи широкий спектр прискорених програм, масштабних програм для стартапів, субсидій тощо. Особлива увага приділяється стартапам, розташованим у східній частині країни, де програми вигідніші, оскільки ця частина країни менш розвинена, ніж західні регіони. Фінансування включає послуги аналізу можливостей експорту компанії, вибору цільових ринків та розробки бізнес-моделі інтернаціоналізації (концепція виходу на ринок). Дії, що ведуть до впровадження цієї моделі, також обробляються цією програмою.

Значна підтримка та довіра з боку установ ЄС: лідери ЄС домовились про 750 мільйонів євро фонду реабілітації на наступні три-чотири роки та 1,074 мільярда євро на 2021 рік – (ціни на 2018 рік). З цього фінансового пакету в цілому Польща отримає загалом 125 млрд. Євро субсидій та 34 млрд. Євро дешевих позик від фонду реконструкції.

Польща є однією з найбільших держав-членів ЄС. Це також шоста за чисельністю населення країна ЄС та найбільший ринок у регіоні Центральної та Східної Європи. Польський ринок набагато більш конкурентоспроможний, ніж інші регіональні ринки. Тут, у самому серці Європи, підприємці можуть створити компанію і не лише продавати товари в Польщі, але й отримати широкі можливості експорту.

Як підкреслюють представники української ділової спільноти, польська влада діє прозоро і сприймається як величезна перевага над ситуацією, яка існує в більшості випадків в Україні. Управління справах іноземців та українсько-польський кордон залишаються проблемними та бюрократичними питаннями.

Значна підтримка підприємців під час COVID-19.

У березні 2020 р. Уряд Польщі оголосив стимулювальний пакет у розмірі 212 млрд. Злотих (47 млрд. Євро), що відповідає 9,2% ВВП країни, у підтримку впливу COVID-19. У травні управління праці оголосило, скільки коштів надійшло компаніям за так званий антикризовий щит. На той час загальна сума становила 9,76 млрд. Злотих. Як згадував Василь Раківненко, співвласник та президент правління компанії SERVIRED Sp. z o. o. (Транспортна компанія з українським корінням, яка є частиною Forbes Diamonds, Польща): «Я можу додати, що критерії були дуже чітко визначені, рішення були видані протягом 2 днів, і через 2 дні гроші були на рахунку компанії.» Сама процедура подання здійснювалась через Інтернет через банки. Більше того, компанії з іноземними власниками та керівництвом також отримали підтримку як частина польського антикризового щита за тими ж критеріями, що й будь-яка інша польська компанія «Податок» Очікується, що модель податку на прибуток Естонії набере чинності в 2021 році, зробивши податкову систему ще більш сприятливою для інвестицій. Основна мета – заохотити компанії збільшити основні фонди, зайняти та заохотити компанії до нових інвестицій.

Міністерство вважає, що від цього виграють близько 200 000 польських компаній, але є умови, які повинні бути дотримані, щоб використовувати його.

Партія «Право і справедливість» (PiS) залишається найпопулярнішою політичною партією в Польщі, оскільки її кандидат Анджей Дуда, який переміг на президентських виборах у травні 2015 року, переміг у ній знову в червні 2020 р, і партія PiS отримала більшість місць у листопаді 2015 р. і зберегла більшість у Сеймі, але більшість у Сенаті втратила опозиції. Наступні вибори призначені через три роки, що забезпечить стабільність на польській політичній арені найближчим часом.

Більше того, з метою полегшення адаптації українських підприємців у Польщі

та отримання підтримки для виходу на ринок ЄС, Асоціація українського бізнесу в Польщі була створена тут, представляючи такі галузі:

- ІТ,
- сектор послуг;
- сільське господарство;
- транспорт;
- виробництво товарів,
- металообробка;
- упаковка;
- будівництво;
- роздрібна торгівля тощо.

Основними цілями асоціації були:

- лобіювання;
- захист ділових інтересів;
- обмін інформацією між топ-менеджерами та власниками бізнесу.

Ще одне завдання що проводяться в Асоціації щомісяця проводяться мережеві заходи, на які підприємцям та представникам глобальних корпорацій пропонується обмінятися досвідом та найкращими практиками.

За результатами 2020 року :

– Польща піднялася на одну позицію і стала третім найбільшим торговельним партнером України у світі після Китаю та Німеччини з обсягом двосторонньої торгівлі товарами 7,36 млрд. дол. США (зниження лише на 0,58% у порівнянні з 2019 роком), поступившись Німеччині лише на 48 млн. дол., та залишається другим найбільшим у світі після Китаю ринком для українського експорту товарів з обсягом майже 3,3 млрд. дол. США (зниження -0,7%; 6,7% від загального обсягу українського експорту). При цьому польський імпорт в Україну скоротився на 0,5% та склав 4,09 млрд. дол. США (7,6% від загального обсягу українського імпорту або 4-та позиція у світі). Негативне для України сальдо практично не змінилося у порівнянні з 2019 роком та склало -815,7 млн. дол., що є

найнижчим негативним сальдо з-поміж ТОП-3 найбільших торгових партнерів України.

– Обсяг торгівлі послугами за результатами 2020 року склав 608,2 млн. дол. США (–8,4% у порівнянні з 2019 роком). При цьому обсяг українського експорту послуг до Польщі знизився лише на 0,7% і склав 417,9 млн. дол. (3,7% від загального обсягу експортованих послуг та 6-е місце серед найбільших ринків для українського експорту послуг у світі), а імпорт знизився на 21,5% і склав 190,3 млн. дол. США (3,7% від загального обсягу) при позитивному для України сальдо на рівні 227,6 млн. дол. США (+27,6% у порівнянні з 2019 роком).

Відповідно, загальний обсяг двосторонньої торгівлі товарами і послугами з Польщею за результатами 2020 р. склав 8 млрд. дол. США (7,97 млрд. дол. США), що продемонструвало мінімальне зниження (–1,3% або –0,1 млрд. дол.) у порівнянні з 2019 р.

Загалом товарообіг між Польщею та Україною, за оцінками польської сторони, зріс на 3,4% і склав майже 9 млрд. дол. (8,926 млрд. дол. США, зростання на 3,4%) та з урахуванням торгівлі послугами впритул наблизився до позначки у 10 млрд. дол. США.

Структура польського експорту (Див. Рис.2.2) в Україну займає найбільш важливе положення: продукція електромеханічної промисловості (32,4%); хімічна продукція (21,2%); аграрна продукція (14,4%); товари легкої промисловості (9,4%); металургія (8,1%).

Аграрна продукція (28,3%); металургія (18%); мінеральна продукція (17,4%); продукція деревообробної промисловості (9,9%); продукція електромеханічної промисловості (7,7%).

За результатами 2020 року двосторонній товарообіг Польщі з Україною у 3 рази перевищив обсяг товарообігу Польщі з Білоруссю та виявився лише у 2,2 рази меншим від обсягів польсько-російської торгівлі. Крім того, якщо між Польщею та Україною обсяги торгівлі товарами зросли на +3,4%, то з РФ – знизилися практично на –20% (з Білоруссю зниження склало –8,2%).

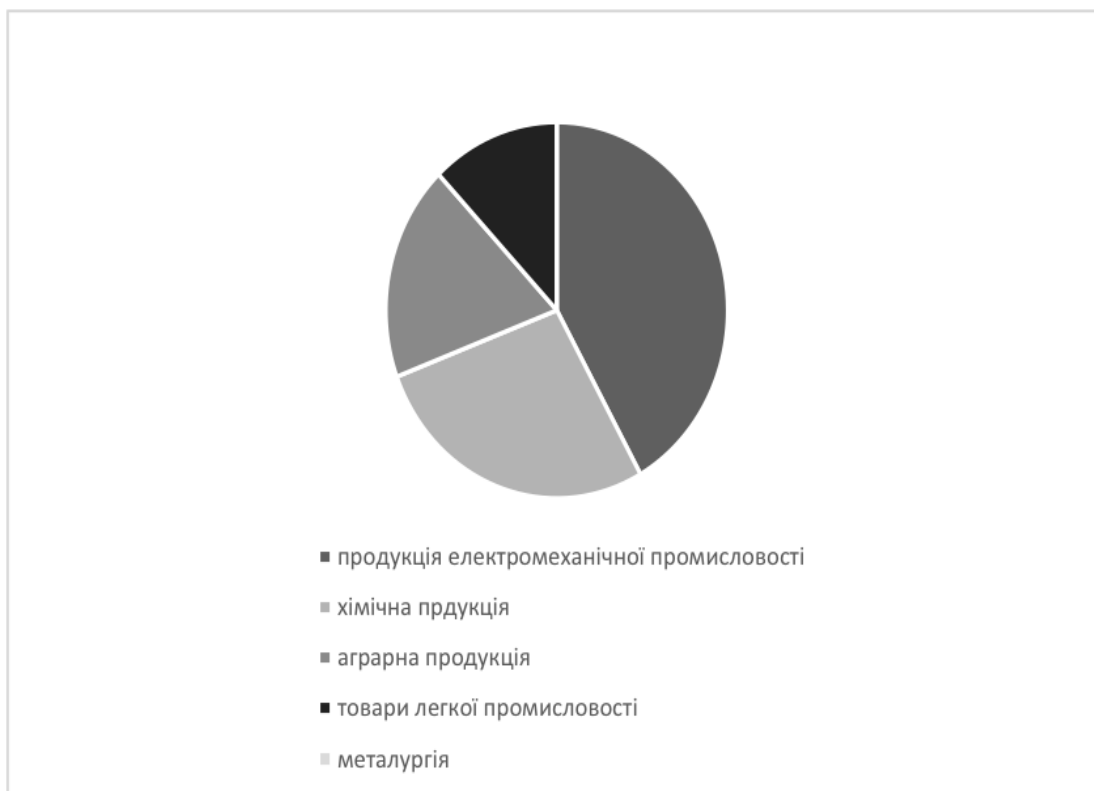

Рис.2.2. Структура польського експорту в Україну

Примітка. Побудовано автором за даними: Міністерства закордонних справ України

Основні групи українського імпорту в Польщу (рис.2.3):

Рис.2.2. Структура польського імпорту в Україну

Примітка. Побудовано автором за даними: Міністерства закордонних справ України

Отже, важливим напрямом взаємовідносин між Україною та Республікою Польща протягом аналізованого періоду було співробітництво у торговельній сфері.

Україна є однією з небагатьох країн, у торгівлі з якими Польща зберігала позитивне сальдо. Серед чинників, що зумовлювали зацікавленість польських експортерів в українському ринку, найбільш принциповими були стабільні ціни, значна сировинна база, добре розвинені шляхи сполучення.

Висновки до розділ 2

Отже, Українсько-польські економічні відносини розвиваються за кількома напрямками, які можуть по-різному реагувати на зміни у двосторонніх політичних відносинах Польщі й України. Основною сферою українсько-польських економічних відносин є взаємна торгівля товарами і послугами. Причому цей процес має як офіційний, та і, так би мовити, неофіційний характер. В останньому випадку йдеться про, так звану «човникову», торгівлю та навіть контрабанду.

Стосовно офіційної торгівлі, то на підставі аналізу даних Державної служби статистики (Держстату) України можна говорити, що українсько-польська торгівля в нинішньому столітті розвивалась, у цілому, вельми динамічно, хоча й доволі нерівномірно. Нині Польща є важливим зовнішньоторговим партнером нашої країни.

Однак поки польсько-українські економічні відносини розвиваються, як зазначалося вище, доволі динамічно, хоча й, іноді, з певними складнощами. Динаміка українсько-польської торгівлі товарами протягом 2004–2019 рр. формувалася під впливом ряду потужних екзогенних факторів. Ключовим із цих чинників був вступ Польщі до Європейського Союзу. Саме ця подія призвела до випереджаючих темпів зростання імпорту польських товарів в Україну з одночасним зростанням експорту українських товарів до Польщі.

Міцність стратегічного партнерства між Польщею та Україною є похідною спільного розуміння безпекових викликів у Східній Європі. Незважаючи на те, що

Польща та Україна знаходяться у різних стратегічних умовах – Польща, на відміну від України є членом ЄС та НАТО – обидві вони сприймають російський ревізіонізм як серйозну загрозу. Частково це обумовлюється і спільним історичним досвідом.

Питання безпеки відіграють найважливішу роль у порядку денному двосторонніх відносин. Вже у 2014 році сторони розуміли важливість надійної, стабільної та передбачуваної співпраці. Польща була однією з країн-ініціаторів проекту Східного партнерства у 2008 році, який було націлено на те, щоб зробити східні кордони ЄС більш безпечними та наблизити шість цільових країн до європейських стандартів. Багато що змінилося з того часу: у 2008 році питання м'якої безпеки здавалися першочерговими, і нормативна сила ЄС була найкращим інструментом для їх врегулювання. Сьогодні жорстка сила та армія грають більшу роль в роботі системи регіональної безпеки, і нормативної сили ЄС вже недостатньо для того, щоб тримати ситуацію під контролем.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ

3.1. Співпраця України та Польщі в контексті єврорегіонів, зон вільного розвитку

Транскордонне співробітництво є важливим елементом співпраці між Україною та Польщею в інституційній сфері, де пріоритетні напрямки зростання визначаються здебільшого соціальною, культурною, та освітньою співпрацею та розвиток інфраструктури.

Сучасні міжнародні відносини характеризуються досить інтенсивними інтеграційними процесами, серед яких важливу роль відіграє транскордонне співробітництво.

Термін «транскордонне співробітництво» у значенні, запропонованому Здзіславом Бродецьким, що означає спільні підприємства підрозділів місцевого самоврядування різних сусідніх країн через спільний кордон. Відмінними рисами цієї форми зовнішньої співпраці є: місцевий або регіональний рівень співпраці, близькість контактів (прилеглі райони).

Міжтериторіальне співробітництво, у свою чергу, це: партнерське співробітництво підрозділів безпосередньо не суміжні з одними країнами за межами Європи), участь у міжнародних організаціях, асоціаціях та установах місцевих та регіональних підрозділів.

З 1981 року створення єврорегіонів стало однією з найефективніших форм такої співпраці на економічному, економічному, екологічному, природному та культурному рівнях.

Завдяки своєму вигідному геополітичному розташуванню Україна має великі можливості для розвитку, оскільки 19 з 25 регіонів країни розташовані на кордоні та кордоні, включаючи Польщу, Білорусь, Росію, Молдову, Румунія, Угорщина та

Словаччина. Транскордонне співробітництво є важливим елементом українсько-польського співробітництва в міжінституційній сфері, в якому пріоритетними напрямками розвитку є насамперед акцент на соціальній співпраці, і в цьому відношенні – регулювання міграційних процесів та використання робочої сили для запобігання безробіття на державному кордоні.

Співпраця на польсько-українських прикордонних територіях також спрямована на зміцнення культурних та освітніх позицій, а саме обмін спеціалістами, координацію освітніх програм, допомогу в організації та професійній підготовці та перепідготовці персоналу. У його рамках докладаються зусилля для налагодження співпраці між освітніми центрами, з питань науки та культури, та проведення спільних гуманістичних заходів.

Єврорегіональні угоди також дозволяють розвивати транскордонну інфраструктуру – модернізацію та розвиток існуючої транспортної мережі з метою збільшення її пропускної спроможності створення, розвиток та забезпечення умов для безвідмовної роботи.

Що стосується позитивного впливу, то реалізація програми допомагає вирішити проблеми міжрегіонального економічного розвитку, підвищити рівень економічної та соціальної інтеграції регіонів та покращити якість життя громадян.

В рамках програми реалізовано проект "Стратегія транскордонного співробітництва Люблін–Луцьк–Львів–Івано–Франківськ", який було розпочато з метою розробки стратегії транскордонного співробітництва з 2007 по 2013 рік, та "Протокол про наміри спільної транскордонної стратегії міжрегіональної співпраці вздовж українсько-польського кордону між українськими областями Волині, Закарпаття та Львовом та польськими воєводствами: Люблінським та Підкарпатським".

З метою розширення контактів та співпраці на транскордонному та регіональному рівнях із сусідніми країнами вздовж українського державного кордону, так звані єврорегіони на кордонах Польщі та України. Наразі їх шість. У випадку Польщі та України цей тип співпраці спочатку був інституціоналізований у формі: Карпатський Єврорегіон та Єврорегіон Буг.

Хронологічно ці структури в Польщі були створені порівняно рано. Карпатський єврорегіон був створений першим, тоді як Буг–шостим.

Вони охоплюють весь польський, український кордон і є найбільшим серед усіх існуючих єврорегіонів у Польщі.

Єврорегіон Буг - створений 29 вересня 1995 р. – охоплює польський кордон,

Білорусь та Україна площею 80,9 тис. Кв км², Карпатський єврорегіон - створений 14 лютого 1992 року – охоплює прикордонні райони Польщі та України, а також Словаччини, Угорщини та Румунії загальною площею 61,2 тис. Кв. М. км².

Форми організаційного співробітництва між адміністративно-територіальними одиницями європейських країн включають шість областей України – Волинську, Закарпатську, Івано–Франківську, Львівську, Чернівецьку та Чернігівську.

Польща є однією з країн, що межують із Закарпаттям, тому розвиток контактів з польською стороною є одним з основних напрямків транскордонного співробітництва на обласному рівні. На цьому рівні існують торгові зв'язки та інвестиційна діяльність між Польщею та Закарпаттям, але в той же час на ділянці 32 км спільного кордону відсутній пункт перетину, який стримує розвиток перехресної прикордонне співробітництво між Закарпаттям та Підкарпатським воєводством Польщі.

З метою покращення ситуації Закарпатська обласна державна адміністрація ініціювала створення пішохідного пункту перетину кордону на українсько-польському кордоні в районі Лубні– Волосат. Це питання узгоджено з польською стороною, і зараз на рівні Міністерства закордонних справ України тривають консультації щодо підписання міжурядової угоди про відкриття такого переходу.

Закарпатський ОАП проводить зусилля для задоволення культурних, освітніх та духовних потреб національних меншин країни, зокрема поляків.

Підписання угоди про місцевий прикордонний рух між Україною та Польщею позитивно вплинуло на розвиток транскордонного співробітництва. Але в багатьох випадках регіональні та місцеві органи влади не готові діяти транскордонне співробітництво як сфера, яка вимагає від них координації та

контролю функцій, дотримання чинного законодавства під час його реалізації, але ніколи не застосовувати суворого контролю та адміністративних норм, на відміну від країн Центральної та Східної Європи, особливо Польщі, який має спільний кордон між Україною, і де представники громадянського та ділового секторів делеговані до спільних органів єврорегіону, прикордонних регіонів нашої країни, які є їх членами, у цих спільних органах вони зазвичай представлені державні чиновники, що також не сприяє швидкому та ефективному підключенню громадянського сектору до транскордонного співробітництва.

Як відомо, сусідні райони Польщі все ще мають традиції транскордонного співробітництва з кінця 1980-х і початку 1990-х років, особливо участь в Асоціації «Карпатський Єврорегіон».

За роки незалежності України на регіональному рівні було зроблено значні кроки для ефективного використання цих можливостей та запровадження нових форм, які відповідали б реаліям сучасності. Особливо оновились традиційні свята для жителів прикордонних районів. Святкування Дня добросусідства на українсько-польській ділянці кордону стали традиційними. У день доброго сусідства проводяться зустрічі із середньою участю 450 – 500 осіб з прикордонних територій.

Транскордонні урочистості присвячені головним чином питанням українсько-польського прикордонного регіону: проводяться зустрічі українських та польських студентів, проводяться міжнародні молодіжні зустрічі ("Єдина Європа – різні погляди" в рамках програми "Молодь" Європейського р.), реставраційні роботи кладовищ (кладовище у місті Корчмін – 2006) та інші. Міжрегіональні прикордонні заходи, такі як дні добросусідства, охоплюють різні верстви населення та посилюють існуючу співпрацю та гарантують появу нового партнерства між органами влади та місцевого самоврядування, громадськими організаціями та бізнес-структурами прикордонних регіонів.

В даний час транскордонне співробітництво стає важливим інструментом сталого розвитку прикордонних територій шляхом зміни міжрегіональних та транскордонних зв'язків, отримання додаткових коштів у формі міжнародної

технічної допомоги та інвестицій сусідніх країн, а також є найважливішим фактором створення позитивного інвестиційного іміджу регіону.

Єврорегіон Буг, створений 29 вересня 1995 р., гармонійно розвивається в останні роки. До його складу входили: Волинська область та колишні Холмське, Люблінське, Тарнобжезьке та Замоцьке воєводства Республіки Польща.

У травні 1998 року колишнє Польське Білосько-Підляське воєводство та Брестська область Республіки Білорусь до нього були додані.

Єврорегіон Буг був ініційований місцевою владою, яка передбачала, що лише спільні дії, захист та зміцнення дружні, добросусідські відносини можуть забезпечити стійкий соціальний та економічний розвиток територій, а також поліпшення якості життя нації. У регіоні відбувається багато подій, метою яких є поглиблення транскордонного та міжрегіонального співробітництва між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади Волинської та Брестської областей та Люблінського воєводства, а також між діловими колами, спеціалістами у галузі охорони навколишнього середовища, охорони праці, діяльності профспілок та культури.

Функціонування програм сусідства в Україні на регіональному рівні створює як нові можливості, так і проблеми. Ця програма показала не лише важливість синхронізації діяльності прикордонних регіонів, але також недостатню компетентність органів влади та місцевого самоврядування у прикордонних регіонах. Різні періоди також вказують на різні проблеми, пов'язані зі співпрацею України та Польщі, які є сусідами, але діють на різних правових рівнях.

На додаток до цього, поряд з новими можливостями, виникають і нові проблеми: існуючі відмінності у рівні життя в країнах, що знаходяться по різні боки кордону, виявляються з подвійною силою – через швидкі темпи розвитку в країнах-членах.

Для того, щоб скористатися новими можливостями сусідства з Республікою Польща, яка є членом ЄС, та нейтралізувати можливий негативний вплив існуючих відмінностей у рівні життя, необхідно вирішити проблеми в прикордонні регіони в таких напрямках, як розвиток прикордонної та транспортної інфраструктури, захист

спільних кордонів, екологічна безпека, спрощення процедур перетину кордону , захист від злочинності та боротьба з нею; охорона природного середовища та охорона здоров'я, розвиток культурних зв'язків по обидва боки кордону.

У процесі постійних політичних змін як на національному, так і на регіональному рівнях соціальні організації стають активними гравцями у галузі вирішення соціально–економічних проблем, які постійно збільшують потенціал та досвід роботи у галузі управління проектами та зарубіжна діяльність, створює розгалужені та ефективні партнерські мережі, активно співпрацює з органами влади у реалізації галузевих програм.

Завдяки своєму вигідному геополітичному розташуванню Україна має великі можливості для розвитку, оскільки 19 з 25 регіонів країни розташовані на кордоні та кордоні , включаючи Польщу, Білорусь, Росію, Молдову , Румунія, Угорщина та Словаччина.

Транскордонне співробітництво є важливим елементом українсько-польського співробітництва в міжінституційній сфері, в якому пріоритетними напрямками розвитку є насамперед акцент на соціальній співпраці, і в цьому відношенні - регулювання міграційних процесів та використання робочої сили для запобігання безробіття на державному кордоні.

Співпраця на польсько-українських прикордонних територіях також спрямована на зміцнення культурних та освітніх позицій, а саме обмін спеціалістами, координацію освітніх програм, допомогу в організації та професійній підготовці та перепідготовці персоналу. У його рамках докладаються зусилля для налагодження співпраці між освітніми центрами, з питань науки та культури, та проведення спільних гуманістичних заходів. Єврорегіональні угоди також дозволяють розвивати транскордонну інфраструктуру– модернізацію та розвиток існуючої транспортної мережі з метою збільшення її пропускної спроможності створення, розвиток та забезпечення умов для безвідмовної роботи.

На жаль, тісній співпраці не сприяє існування лише декількох пунктів перетину кордону на українсько-польському кордоні, потужність яких не відповідає темпу розвитку економічних та гуманітарних відносин між Україною та Польщею.

Їх перевантаження, неадекватні розміри, а також спроможність польської та української сторін, неефективне використання наявних можливостей, некоординовані програми та проекти для створення нових пунктів перетину кордону, неефективність «зелений кордон» через штучне ускладнення процедури перетину через нещодавно існуючу вимогу до візи до Сенгена, відсутність сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для документообігу та інфраструктури обслуговування на митниці та кордоні райони з української сторони – все це призвело до значних черг на кордоні, що погіршило туристичний імідж України, створило труднощі при перетині кордону для внутрішніх та іноземних туристів, спровокувало контрабанду.

Для вирішення проблем з отриманням візи громадянами України, що дозволяє в'їзд на територію Польщі на основі угоди з польською стороною, важливо спростити тобто процедура та механізми отримання шенгенських віз, узгодження можливості видачі більшої кількості віз, тим самим збільшуючи потужність існуючих консульств, а також вирішення проблеми на державному рівні етнічних українців, які були примусово переміщені з Польщі в 1944–1951 рр., які позбавлені свободи відвідувати місця, близькі до їх пам'яті, у Польщі.

Ще одним стримуючим фактором є низький рівень розвитку дорожньої мережі та її інфраструктури. Лише 102 км (0,57%) доріг в областях українських областей, що прилягають до українсько-польського кордону отримали до першої категорії.

Оскільки міжнародні транспортні коридори пролягають через прикордонні райони України, а країна межує з державами-членами ЄС, невідповідність доріг вимогам європейських стандартів значно зменшує можливості використання транзитний потенціал. Однак не можна ігнорувати, що подорожі транзитних багатотонних вантажівок вздовж доріг, розташованих у прикордонних районах, та відсутність об'їзних доріг ведуть до їх погіршення та зниження рівня безпеки.

На сучасному етапі процес будівництва нових доріг в Україні отримав значний поштовх завдяки організації Євро-2012 в Україні та Польщі.

Українсько-польське транскордонне співробітництво визначається щорічними двосторонніми угодами.

Під гаслом транскордонного союзу в листопаді 2003 р. Була укладена угода про економічне та культурне співробітництво між скуцьким краєм та Красницьким повітом, а в жовтні – угода з Брестською Райвиконком за умовами експлуатації був підписаний водопровід Дніпровсько–Бузького каналу в Білозері. Волинська область та Люблінська губернія підписали декларацію про взаємну співпрацю в рамках організації та проведення Євро–2012.

На жаль, більшість угод мають декларативний характер. Крім того, всі існуючі міжрегіональні угоди, які були підписані між територіальними та адміністративними одиницями до 2003 року, потребують проведення інвентаризації та оновлення через політичні та адміністративні реформи у прикордонних регіонах. Ця ситуація ускладнює здійснення транскордонного співробітництва через некоординовану діяльність органів влади та місцевого самоврядування у прикордонних регіонах, однією з причин яких є несумісність компетенції влади та місцевого самоврядування по обидва боки кордону.

Іншими факторами, які на сьогодні перешкоджають повному використанню можливостей транскордонної співпраці в Україні, є: відсутність всеосяжної державної політики регіонального розвитку країни та інституційні основи регіонального розвитку на національному та регіональному рівнях, низький відсоток участі у здійсненні транскордонного співробітництва установ з приватного, соціального та ділового секторів, які діють у прикордонних регіонах України,

прийняття транскордонного співробітництва на рівні центральних, регіональних та місцевих органів виконавчої влади України як галузі зовнішньої співпраці та заниження його ролі в територіальному розвитку (просторовий) та гуманітарний.

Помітним стримуючим фактором є відмінності, що існують у механізмах надання допомоги з боку ЄС країнам Центральної та Східної Європи та СНД.

В окремих випадках ці розбіжності навіть змусили одного з потенційних партнерів у прикордонному регіоні Центральної та Східної Європи чи країн СНД втратити інтерес продовжувати брати участь у спільному проекті в рамках транскордонного співробітництва.

Більше того, Україна оскільки країна СНД порівняно з Польщею має обмежений доступ до можливостей, які ЄС пропонує в рамках інших своїх програм чи ініціатив.

Крім того, Європейська Комісія на основі Сьомої рамкової програми створює новий поштовх для створення Європейського дослідницького простору, метою якого є розвиток співпраці та стимулювання потоку інвестицій у регіони, які дуже важливо для підвищення конкурентоспроможності та подолання технологічних затримок держав-членів ЄС та їх стратегічних партнерів.

Безумовно, новий інструмент ЄІСП, рамкова програма та Програма добросусідства є унікальними можливостями для прикордонних регіонів України. Програми пропонують можливість отримання додаткових коштів у вигляді безповоротної технічної допомоги у розмірі 5–7 млн. Євро на рік в умовах ефективної роботи у сфері планування та управління проектами та оперативного співробітництва –система фінансування.

Але зараз існує прагматичний прогноз, що прикордонні регіони України не удуть готові поглинути певний обсяг фінансування через відсутність інституційної інфраструктури та кваліфікованих фахівців у плануванні проектів та управління, а також через відсутність схеми співфінансування, розробленої українським урядом. Розвиток транскордонної співпраці між Україною та Польщею у сфері туризму та відпочинку здається особливо важливим, оскільки, незважаючи на наявність значних природних, туристично–рекреаційних та культурно–історичних ресурсів, для розвитку нашої країни є невикористані резерви.

Активізація українсько–польської транскордонної співпраці у сфері туризму є важливим людським фактором у розвитку прикордонних територій України та Польщі, що позитивно впливає на сферу міжособистісних відносин. В Україні розвиток туризму та транскордонне співробітництво визначається законами України «Про туризм».

Отже, співробітництво є важливою складовою стратегічного партнерства України та Республіки Польща, ефективним засобом європейської інтеграції

України, а також практичним механізмом впровадження європейських стандартів на регіональному та місцевому рівнях.

Для забезпечення ефективного двостороннього співробітництва обом країнам слід здійснити низку зовнішньополітичних заходів. Стратегія розвитку українсько-польських відносин має охопити важливі напрями міжнародного співробітництва, а головне ті, які будуть сприяти їх максимальному зближенню між собою та з Європейським Союзом і дадуть їй змогу стати органічним складником європейської спільноти.

3.2. Перспективи розвитку зовнішньоекономічних відносин України з Польщею під впливом наслідків COVID-19

20 травня у Варшаві заступник Міністра закордонних справ України Василь Боднар взяв участь у 13-му Міжнародному форумі «Польсько-українські дні бізнесу».

«Одне з ключових напрямків діяльності Міністерства Зовнішні справи України – це розвиток економічної дипломатії та підтримка українського бізнесу. Важливу роль у цьому відіграє Рада експортерів та інвесторів, створена Міністерством закордонних справ», – підкреслив Василь Боднар, звертаючись до учасників заходу.

Український дипломат позитивно оцінив рівень торгівлі між Україною та Польщею. Він зазначив, що, незважаючи на обмеження пандемії COVID-19, у першому кварталі 2021 року Польща посіла друге місце серед торгових партнерів України.

Василь Боднар наголосив на важливості зустрічі Польська міжурядова комісія з економічного співробітництва, яка відбулася в Києві 29 квітня після чотирирічного перерви. Заступник міністра заохотив подальші спільні зусилля держави та бізнесу щодо збільшення обороту двосторонньої торгівлі до 10 млрд. Дол. США та обсягу польських інвестицій в українську економіку та українських інвестицій у Польщу.

«Той факт, що зараз в Польщі, працює близько 17 000 українських компаній, що доводить привабливість польського ринку для України. Зараз наш уряд переживає низку трансформацій та реформ, що також свідчить про відкритість України до польського бізнесу. У цьому контексті ми надаємо велике значення розвитку партнерства між державними установами та приватним сектором», – сказав Василь Боднар.

Заступник міністра закордонних справ України згадав інфраструктуру, енергетику та ІТ серед перспективних напрямки для реалізації спільних проєктів.

Легалізація перебування українських мігрантів у Польщі під час пандемії COVID 19

Пандемія COVID 19 мала великий вплив на процес легалізації перебування та роботи українських мігрантів у Польщі, посилюючи вже існуючі проблеми .

Окремі уряди реагували досить суперечливо на виклики, пов'язані з пандемією COVID 19 в контексті міграції.

З одного боку, країни закрили кордони, щоб обмежити поширення хвороби, перешкоджаючи активному пересуванню людей. З іншого уряди окремих країн запровадили спеціальні закони та логістичні рішення, спрямовані на утримання економічних мігрантів у секторах, що мають ключове значення для економіки, наприклад, сільське господарство, логістика, догляд, праця мігрантів може загрожувати банкрутством.

15 березня 2020 року уряд оголосив про закриття кордонів. Незабаром українська сторона прийняла таке рішення. Це призвело до короткочасних масових та небезпечних для пандемії черг на польському – українському кордоні. Як частина «антикризового щита», уряд Польщі 7 квітня ввів винятки із законодавства, передбачивши можливість законного перебування мігрантів на термін до 30 днів після закінчення було оголошено стан епідемії.

Регламент, що застосовувався до мігрантів, які легально мешкали в Польщі на час надзвичайної епідеміологічної ситуації. Це вкрай необхідне рішення продемонструвало потенціал послаблення міграційних правил.

Однак варто підкреслити, що деякі норми, що діяли під час пандемії, розглядались як непрозорі та дискримінаційні.

Що стосується перетину кордону, поляки та українці мають різні правила, навіть якщо люди, які перетинають кордон, їдуть літаком або автобусом.

Наприклад, українці, які перетинають кордон з Польщею (крім деяких категорій), підлягають карантину.

Натомість поляки звільняються від цього обов'язку. І правила дуже сильно змінюються і, як правило, без попереднього повідомлення чи логічної основи. Непередбачуваність та невідповідність цих норм значною мірою впливають на транскордонну мобільність постійних економічних мігрантів.

За безвізовим режимом громадяни України можуть прибути до Польщі на строк до 180 днів і мають право розпочати роботу, уклавши контракт з роботодавцем на виконання конкретного завдання.

Таке полегшення доступу до ринку праці, безсумнівно, сприяє збільшенню української економічної міграції до Польщі. Однак така робота вважається тимчасовою, що вимагає частого перетину кордону.

Ця форма працевлаштування сприяє діяльності посередників на ринку праці, які зв'язують роботодавців з Польщі та допомога в офіційних питаннях (наприклад, агентства з тимчасової зайнятості). Такі законодавчі вимоги змушують мігрантів використовувати час перебування в Польщі для постійної роботи, що часто суперечить новим правилам безпеки та турботі про здоров'я під час пандемії.

COVID 19 також мав негативний вплив на фінансовий стан тимчасових працівників, які часто не мають медичного страхування, та тих, хто мав житло, надане роботодавцем. Часто разом із втратою місця роботи ці працівники втрачають і місце проживання.

Як зазначалося вище, працівники отримують дозвіл на роботу лише на певну посаду (або обов'язки) у конкретного роботодавця. Це правило створює багато проблем в умовах пандемії, оскільки збільшує залежність працівника від роботодавця, що тим більше під час економічного спаду, коли тимчасових мігрантів звільняють у першість. Для самих економічних мігрантів та для забезпечення їхньої

економічної та соціальної стабільності можливість змінити робоче місце із секторів, які опинилися в кризовій ситуації в результаті пандемії, наприклад, у сфері послуг або громадського харчування, на роботу в місцях, де потреба в додатковій робочій силі найбільша.

Крім того, криза змушує працівників докладати додаткових зусиль, пристосовуватися до нових умов та нових вимог на робочому місці. Часто практики, що застосовуються на робочих місцях під час пандемічних обмежень, не зникають після закінчення кризи (наприкладі, продовження робочого часу або зменшення кількості працівників при збереженні таких акий же обсяг роботи тощо). Тому прихильність працівника до певного робочого місця ускладнює гарантування прав працівників, а в умовах пандемії вона сприяє працевлаштуванню у "Сірій зоні".

Отримання дозволу на проживання та роботу може вирішити низку згаданих вище проблем. Однак навіть до пандемії ряд провінційних відділень для іноземців часто перевищував 90-денний термін для розгляду справ. З початком пандемії процес прийняття документів був повністю зупинений.

Однак ефективне функціонування цієї системи відповідає інтересам не лише мігрантів, а й суспільства в цілому. У той час, коли через COVID багато сфер життя перейшли в цифровий простір, а спілкування відбувається віддалено, мігранти повинні мати можливість подати документи в електронному вигляді необхідний для продовження законного перебування.

Пандемія показала, що мігранти повинні мати легкий доступ до чіткої, інформації, яка є актуальною та надійною на їх рідній мові.

Канали передачі цієї інформації також відіграють важливу роль. На час децентралізації забезпечити таке спілкування важко, тому державні установи (наприклад, бюро праці, державні установи на різних рівнях та інші), неурядові організації, роботодавці та профспілки.

Спільноти мігрантів повинні працювати разом у рамках спільної та послідовної міграційної політики. Також слід пам'ятати, що мігранти приїжджають до Польщі вчитися. А студенти також відчули негативні наслідки пандемії через закриття гуртожитків та невизначеність щодо способу навчання.

Ситуація на міжнародних ринках також матиме значний вплив, особливо ціни на сільськогосподарську продукцію та промислові товари, які схильні до частих коливань, які домінують в українському експорті, які схильні до частих коливань.

За помірними прогнозами, ВВП України цього року зменшиться. приблизно на 5–8%. У песимістичному варіанті, припускаючи кількомісячні обмеження або другу хвилю пандемії, зменшення може перевищити 10%.

Короткострокова макроекономічна стабілізація, включаючи покриття збільшеного дефіциту бюджету після обмежень (уряд оцінює його у 7,5% у 2020 році) та поточне погашення зовнішнього боргу, потребуватиме зовнішньої фінансової допомоги.

В найближчі 18 місяців Україна може розраховувати на загальну суму понад 6 млрд. Євро на підтримку від МВФ та ЄС. Разом із поточним рівнем валютних резервів (понад 25 млрд. Дол. США) та, ймовірно, випуском нових облігацій, це має відповідати потребам на 2020–2021 роки. Однак іноземна підтримка залежатиме від виконання певних критеріїв, найважливішим з яких є підтримка незалежності українського центрального банку [61]. Чим довше діють обмеження, тим більша ймовірність політичного тиску на банк щодо зниження процентних ставок (вони і так рекордно низькі).

Через бюджетні обмеження український уряд не може дозволити собі пакет податкових стимулів, пропорційний розміру національної економіки. Тому, щоб вийти на шлях швидкого зростання, Україні потрібні структурні реформи, які б залучили іноземних інвесторів (особливо покращення умов бізнесу) [57].

Однак їх реалізація є малоімовірною, оскільки, з одного боку, це зажадало б порушення фінансових інтересів найбільших політичних та ділових груп України, для чого нинішня влада не має політичної волі. З іншого боку, це призведе до тимчасового зростання безробіття, а отже, призведе до падіння рейтингу правлячого табору в контексті місцевих виборів, призначених на осінь.

Отже, незважаючи на обмеження пандемії COVID–19, у першому кварталі 2021 року Польща посіла друге місце серед торгових партнерів України, а це в свою чергу засвідчує хороший рівень торгівлі між Україною та Польщею.

На даний момент в Польщі, працює близько 17 000 українських компаній, що доводить привабливість польського ринку для України. Зараз наш уряд переживає низку трансформацій та реформ, що також свідчить про відкритість України до польського бізнесу та розвитку подальшого зовнішньоекономічного співробітництва України та Польщі.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідивши зовнішньоекономічні відносини України та Польщі під впливом COVID-19 можна сказати, що в історичному плані польсько-українські відносини були дуже непростими, багато в чому суперечливими і навіть трагічними.

Однак, попри вельми складний соціально-історичний та інформаційно-психологічний «спадок», українсько-польські політичні відносини з початку 90-х років розвивались доволі успішно. Польща була серед перших держав світу, що визнали суверенітет України, її державну незалежність напочатку 90-х років минулого століття. У подальшому двосторонні відносини України та Польщі в обох державах набули статусу стратегічного партнерства. При цьому політичне керівництво і України, і Польщі прагнуло до пом'якшення сприйняття у суспільній свідомості своїх країн болючих моментів спільного історичного минулого за принципом «вибачаємо і просимо вибачення».

Економічний напрямок українсько-польських міждержавних відносин є стратегічно важливим для налагодження взаємодії України з європейським економічним простором. Польсько-українське співробітництво вибудовується на нових засадах європейсько-атлантичного спрямування.

Республіка Польща не лише позитивно поставилася до українського бажання бути в Європі, а й протягнула руку допомоги у непростий час криз, що особливо простежується в економічній сфері.

Сучасні міжнародні економічні відносини відіграють фундаментальну роль, але глобальна економіка потребує міцної правової основи. Українсько-польське економічне співробітництво здійснюється на основі міждержавних та міжурядових угод, які охоплюють різноманітні аспекти зовнішньоекономічних відносин. Україна і Польща – це найбільші держави в Центрально – Східній Європі, й добросусідські відносини обох країн у сфері економічного співробітництва є запорукою для стабільного розвитку всього регіону.

Пріоритетним напрямком зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни є розвиток торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва.

Із листопада 1993 р. розпочався процес входження України до Світової організації торгівлі. Метою даної міжнародної організації є розроблення системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням. До цієї організації Україна і Польща йшли разом.

Багато спірних питань виникало при обліку митних експортно-імпорتنих оборотів між країнами. Задля розв'язання цієї проблеми, прагнення інтегрувати національні класифікації із західноєвропейськими партнерами і співробітництва між країнами в галузі статистики підписано Договір про співробітництво Центрального статистичного управління Республіки Польща та Міністерства статистики України від 22.02.1994 р.

Розвитку двосторонніх відносин сприяє активна інституційна співпраця – діяльність УкраїнськоПольської змішаної комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, яку очолювали прем'єрміністри обох країн.

Упродовж тривалого періоду в торгівлі товарами між Україною та Польщею спостерігається суттєва різниця показників експорту з Польщі, які фіксує польське статистичне відомство, та імпорту до України, що обліковується органами вітчизняної статистики [10, с. 110]. Статистичні дані зовнішньоторговельного обігу між Україною і Польщею істотно відрізняються, особливо це стосується показників українського імпорту.

Зміна стратегії в напрямку запровадження активного обслуговування прикордонної торгівлі, фінансування інвестиційних проектів з польського боку в українські підприємства, впровадження документарних операцій для міждержавної торгівлі України і Польщі мають дати позитивні результати.

Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну з Республіки Польща спрямовані переважно в ті галузі економіки, де можна швидко отримати прибуток, разом з тим інвестування пріоритетних галузей економіки України, спрямоване на довготермінове зростання, є недостатнім. Упродовж 2014–2020 рр. інвестування Республіки Польща в Україну відзначалося динамізмом, зі збільшенням частки

вкладу в економіку України польським капіталом. Попри те, інвестиції України в польську економіку дуже обмежені. Та все ж Польща є одним з найбільших іноземних інвесторів України.

Однак, незважаючи на те, що Україна потребує іноземних інвестицій, для них залишаються серйозні перешкоди. Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку двосторонніх торгово-інвестиційних відносин є дуже важливим питанням, від вирішення якого залежатиме динаміка розвитку економічного співробітництва.

Незважаючи на обмеження пандемії COVID-19, торгівля між Україною та Польщею має позитивний рівень торгівлі.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон про люстрацію, Посольство Чеської Республіки в Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mzv.cz/kyiv/uk/x2001_09_21/vyrovnavani_s_minulosti/x2012_09_25/index.html
2. Закон про люстрацію, Посольство Чеської Республіки в Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mzv.cz/kyiv/uk/x2001_09_21/vyrovnavani_s_minulosti/x2012_09_25/index.html
3. Закон України про зовнішньоекономічну діяльність - [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
4. Конституція і конституційні акти України. Історія і сучасність, Київ 2001, с. 194–195.
5. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб від 18 червня 2007 р., “Офіційний вісник України” 2008, № 8, с. 197
6. Біла С. Пріоритети антикризової політики країн ЄС: досвід для України / С. Біла // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право) : наук. журнал. – К., 2010. – № 1. – С. 65–71.
7. Вітер І. Модернізаційні перетворення транзитивних економік: європейський вимір / І. Вітер // Дослідження міжнародної економіки. – 2011. – № 2.
8. В. Мармазов, Україна на перехресті європейської та євразійської інтеграції: SOS чи шанс, [w:] В. Мармазов, І. Піляєв (red.), Зовнішні справи № 1, Київ 2010, с. 26–30.
9. Л.Прокопенко, Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матер. 6-ї регіон. наук.-практ. конф., Dniepropietrowsk 2009, с. 260–263.

10. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Сіваченко І. Ю. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2016. – 792 с.
11. Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: підприємство-регіон: монографія / Ю. Г. Козак, Н. В. Притула, О. А. Єрмакова та ін. – Київ: Центр учбової літератури, 2016. – 240 с.
12. Мелекесцев К. И. Проблемы интеграции в современную европейскую цивилизацию в контексте отношений Украины и Республики Польша. Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе : сб. научн. ст. по мат. межд. научн. конф., Пинск 21–22 окт. 2016 г., Полесский государственный университет ; под ред. Р. Б. Гагуа. Пинск : Полесский государственный университет, 2016. Вып. 1. С. 298–309.
13. Мелекесцев К. The aspects of “Ukrainian-Polish strategic partnership” during the years of Viktor Yushchenko’s presidency. Economic and law paradigm of modern society. Banska Bystrica : Scientific Consulting Community s.r.o. «Open Europe», 2016. №2. pp. 131–134.
14. Мелекесцев К. The Issue of National Ideology and Historical Memory in Polish-Ukrainian Relations. Актуальні проблеми міжнародних відносин: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2016. – Ч. 1. – С. 93–97.
15. Мелекесцев К. І. Ініціативи та методологічні підходи українських і польських істориків щодо пошуку спільної позиції стосовно проблемних питань історії (2015–2017) Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе : сб. научн. ст. по мат. межд. научн. конф. Пинск : 24–25 ноября 2017 г. ; под ред. Р. Б. Гагуа. Пинск : Полесский государственный университет, 2017. Вып. 1. Ч.1. – С. 145–150.
16. Мелекесцев К. І. Сучасні польсько-українські відносини: історіографічний аналіз. Історичні і політологічні дослідження. Вінниця : Донецький національний університет, 2016. – № 1. – С. 121–132.

17. Мелекєсцев К. Становлення білатеральних відносин незалежної України та Республіки Польща: договірно-правова основа міждержавних відносин (1990–2004). Історичні і політологічні дослідження. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2018. – № 1. – С. 152-163.
18. Мелекєсцев К. Тенденції співробітництва України та Республіки Польща в контексті атлантичної інтеграції. *Economic and law paradigm of modern society. Banska Bystrica : Scientific Consulting Community s.r.o. «Open Europe»*, 2018. – №2. – С 117-121.
19. Мелекєсцев К. Україна, Польща, революція: сьогодення та історична ретроспектива. Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини. Збірка матеріалів Всеукраїнської наукової інтернет-конференції до 100-річчя Української революції, 80-річчя ДонНУ імені Василя Стуса та історичного факультету ; за ред. канд. іст. наук Ю. Т. Темірова. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. – Вип. 2. – С. 52-57.
20. Ю. Макар, Євроінтеграційні орієнтири України, Науковий вісник Чернівецького університету, вип. 702–703, Чернівці 2014, – s. 104-110;
21. Ю. Макар, В. Макар, Сучасні виклики перед Україною: допомога з боку Польщі у їх подоланні, „Науковий вісник Чернівецького університету” 2015, nr 1, s. 115.
22. Ю. Макар, Що заважає українцям збудувати самодостатню державу? Роздуми науковця, „Зовнішні Справи” 2015, nr 8, s. 10-13.
23. Gomółka K. Współpraca transgraniczna Polski z Republiką Ukrainy, Republiką Białorusi i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej / K. Gomółka. – Warszawa, 2010.
24. Harding, 2015, s. 341;
25. Hofstede G. *Culture’s Consequence: International Differences in Work-related Values*. – Beverly Hills, CA: Sage. – 1980. – 214 p.
26. J. Makar, Polska a kwestia powrotu Ukrainy do Europy, [w:] *Polska Niemcy wobec przemian na Ukrainie*, red. Wojciech Furman, Rzeszów 2015, s. 45–53; J. Makar,

W. Makar, Pochodzenie i charakter dzisiejszej niestabilności na Ukrainie, „Wschód Europy. Studia humanistyczno-społeczne”, Lublin 2015, s. 151–160.

27. J. Makar, W. Makar, Współczesne wyzwania dla Ukrainy a Polska, „Ante Portas. Studia nad bezpieczeństwem” 2015, nr 2, s. 92–93.

28. Justyna Zając, Poland’s Security Policy: The West, Russia and the Changing International Order, Palgrave Macmillan, London 2016.

29. Michael Grossman, Role Theory and Foreign Policy Change: The Transformation of Russian Foreign Policy in the 1990s, *International Politics*, 42, 2005, pp. 334-351.

30. Mieliekiestsev K. I. In the context of declassified theses of 2008: another look on contemporary Polish-Ukrainian relations. *Грані. Дніпро* : «Грані», 2017. Т. 20, № 1. С. 103–108.

31. Program Współpracy Transgranicznej EIS Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020.

32. Program Współpracy Transgranicznej EIS Polska-Białoruś-Ukraina 2014–2020.

33. Strategia Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego na lata 2014–2020.

34. Wojnicki, 2015, s. 7-19;

35. Zobacz np.: Ukraine: A bibliographic guide to English-language publications, ed. B. Wynar, Englewood 1990; *Encyclopedia of Ukraine*, Vol. 5, Toronto 1993, s. 344;

36. http://espresso.tv/news/2015/04/07/tovaroobih_mizh_ukrayinoyu_i_polscheyu_mozhna_zbilshyty_vtrychi_posol- Товарообіг між Україною і Польщею можна збільшити втричі

37. <http://poland.mfa.gov.ua> – Офіційний сайт Посольства України в Республіці Польща

38. Польские интеллектуалы: Для помощи Украине необходимы не слова, а действия, <http://www.charter97.org/ru/news/2014/10/6/119301>, inf. z 1 III 2016.

39. Горбач Л. М., Плотніков О. В. Міжнародні економічні відносини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epi.cc.ua/213-eksportna-politika27007.html>
40. Державна фіскальна служба України - [Електронний ресурс]. – URL: http://sfs.gov.ua/mytna_statystyka/riczni_pokaznyky/305879.html
41. Звіт про результати дослідження міграційних настроїв студентів Львова, Львів, с. 11–12. <http://miok.lviv.ua/wp-content/uploads/2015/04/zvitpj.pdf>. доступ 20.11.2017.
42. Основи економічної теорії, с. 123–124, http://nebook.net/book_osnovi-ekonomchno-teor_582/.
43. Премьер-министр Польши высказалась за вступление Украины в ЭС, www.dw.com/ru/премьерминистр-польши-высказалась-за-вступление-украины-в-ес/a-17985159, inf. z 1 III 2016.
44. Річні показники цін товарів та послуг в Польщі від 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-iuslug-konsumpcyjnych-pot-inflacja/roczne-wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-latach1950-2015>.
45. Цибуленко М.О., Дунська А.Р. Організаційно-економічні аспекти здійснення ЗЕД на підприємствах України під час кризи -[Електронний ресурс]. – URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/viewFile/73394/68771>
46. Шкурупій О. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi>
47. Kearns I. Europe's New Challenge: The Battle to Save Ukraine's Economy [Electronic resource] / I. Kearns, J. Dobbs. – Access mode : http://www.europeanleadershipnetwork.org/europes-newchallenge-the-battle-to-save-ukraines-economy_2755.html.
48. Informacje o Programie U-LEAD z Europą: lokalne upodmiotowienie, odpowiedzialność i rozwój, konsultowano w dn. 04.11.2020, <https://donors.decentralization.gov.ua/project/u-lead>

49. Portal internetow http://eeas.europa.eu/delegations/russia/press_corner/all_news/news/2013/20131213_ru.htm .
50. Tekst jednolity ustawy dostępny na http://science.pu.if.ua/fp7/docs/ugoda_1.pdf [dostęp: 26.07.2014]. 28 Więcej informacji o EGNOS na <http://egnosportal.gsa.europa.eu/>.
51. Portal internetowy http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/control/uk/publish/article;jsessionid=CE916D0F405E13683911A6BF9B3CC9A4?art_id=47143&cat_id=47123.
52. 24 Portal internetowy <http://univd.edu.ua/doc/15377/yustitsiya-svoboda-i-bezpeka-yak-sferi-evropeyskoiintegratsii-ukraini>.
53. Więcej informacji dotyczącej implementacji ustawodawstwa europejskiego na <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
54. NYT: Komorowski zaapeluje w ONZ o zmianę zasad głosowań, aby Rosja nie mogła blokować działań organizacji w naszym regionie, http://wyborcza.pl/1,76842,16668122,NYT_Komorowski_zaapeluje_w_ONZ_o_zmiane_zasad_glosowan_.html?disableRedirects=true, inf. z 1 III 2016.
55. P. Kowal, Taktyki i strategie państw członkowskich i instytucji unijnych wobec konfliktu na Ukrainie w latach 2011–2014. Uwarunkowania oraz postulaty badawcze, Polska i Niemcy wobec przemian na Ukrainie, red. W. Furman, Rzeszów 2015, s. 54–69; Putin pręży muskuły i straszy sąsiadów wizją najazdu, http://wyborcza.pl/1,76842,16667515,Putin_prezy_muskuly_i_straszy_sasiadow_wizja_najazdu.html, inf. z 1 III 2016.
56. J. Wilczak, Dwie strony medalu <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1592747,1,umowastowarzyszeniowa-ue-ukraina-ratyfikowana-co-ona-oznacza.read>, inf. z 1 III 2016.
57. Stephen Velychenko, Ukraine, the EU and Russia. History, Culture and International Relations. (Studies in Central and Eastern Europe. Edited by Roger E. Kanet.), Palgrave Macmillan, Basingstoke 2007.
58. Lisbeth Aggestam, “Introduction: Ethical Power Europe?” Royal Institute of International Affairs, Vol. 84, No. 1, 2008, pp. 1-11.

59. European Stability Mechanism: Factsheet [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.esm.europa.eu/publications/factsheet/index.htm>.
60. Macroeconomic and Foreign Exchange Policies of Major Trading Partners of the United States, 2018 – [Електронний ресурс]. – URL: <https://home.treasury.gov/system/files/206/2018-10-17-%28Fall-2018-FX%20Report%29.pdf>
61. Euro Area Economic Sentiment Indicator – [Електронний ресурс]. – URL: <https://tradingeconomics.com/euro-area/economic-optimism-index>
62. European Business Cycle Indicators – [Електронний ресурс]. – URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/tp029_en.pdf
63. Index of Economic Freedom – [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.heritage.org/index/heatmap>
64. Central European Journal of Management, Kravchenko I . Management of the export potential of the Ukrainian enterprises in the context of entrance to the European market, vol.1., no.2, 2014 – [Електронний ресурс]. – URL: <https://journals.muni.cz/cejm/article/view/3375>
65. Informacje o Programie DOBRE, konsultowano w dn. 04.11.2020, <https://donors.decentralization.gov.ua/project/dobre>
66. Portal internetowy http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1085_en.htm.